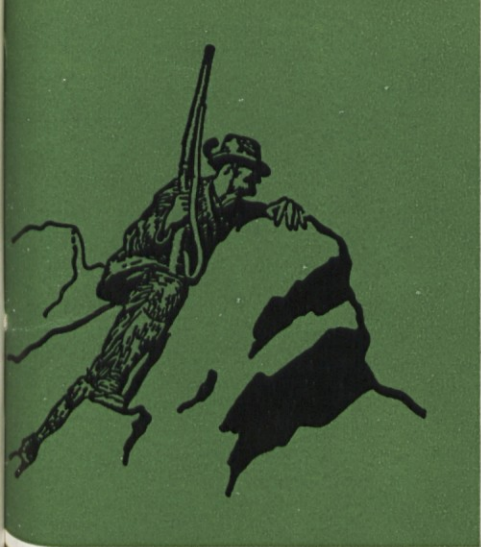

LOVEC

glasilo Lovske zveze Slovenije

Januar 1975 **10**

V lovišču LD Jesenice

Foto dr. J. Pesjak

**V letu 1975 obilo zadovoljstva, uspehov pri varstvu in gojitvi divjadi ter —
dober pogled!**

Lovska zveza Slovenije
Uredništvo revije Lovec

Izdelujemo očala vseh vrst na zdravniške predpise
ali brez. Določanje očal (dioptrije itd.) brezplačno.
Stalno imamo na zalogi daljnogleda, barometre,
toplomere in fotomaterial.

Obrtno podjetje

Optika

Ljubljana, Trg revolucije 8

Poslovalnici:

Kočevje, Ljubljanska 5

Domžale, Ljubljanska 67

*Lovci, lovske družine,
gojitvena lovišča!*

*Ali so krmišča za divjad
založena?! Poskrbite tudi
za krmljenje drobnih ptic!*

Srečno in veselo novo leto 1975
želim vsem slovenskim lovcem,
še posebno tistim, ki so me obiskali
v preteklem letu!

JANKO OTONIČAR
puškarski mojster
Preska 29 — Medvode

Foto Stane Lenardič:
Jelenjad na krmišču v
Jelendolu nad Tržičem,
gojitveno lovišče Kozo-
rog

Lovec

glasilo Lovske zveze Slovenije

LVII. letnik

št. 10

januar – prosinec 1975

Vsebina:

Ing. Vitomir Mikuletič	Novi zakon o gozdovih in lovstvo	290
Dr. Stane Valentinčič	23. medpokrajnska lovška konferenca v Rivi	292
Dr. Janez Brglez	Ježerilci (Acanthocephala) pri naših divjih racah	293
Franc Lanščak	Ali kemična sredstva za varstvo rastlin povzročajo pogin divjadi?	295
Slike z natečaja za najboljše	fotografije divjih živali v zimski naravi (6 fotografij)	297
Alfonz Koser	Zelena lovška vejica na Barijev grob	300
Olga G.	Lovčeva žena, pesem	301
Ing. Tomaž Kočar	Na medvede s fotoaparatom	302
Stanko Lapuh	Svobodnjak Hribar – X.	303
Po lovskem svetu:	Severni jelen – M. Šušteršič	306
Jubilanti		310
Lovska organizacija:	Tujima lovcema odpovedano gostoljubje – F. Skok	312
Mladi pišejo		314
Vprašanja – odgovori:	Pes čuvaj se klati po lovišču	314
Slike z natečaja za najboljše	fotografije divjih živali v zimski naravi (4 fotografije)	315
Foto-kino klub Diana:	Natečaj za najboljše fotografije divjih živali v zimski naravi	317
Lovski oprtnik:	Ris prodira proti snežniškim gozdovom – F. Bavec	317
	Lovci imamo tudi dolžnosti – VI. Pleničar	318
	Moj jazbec Muki – J. Gregorič	319
V spomin		320
Lovska kinologija:		322
Šaljive	Zgodba o Jerneju – A. Rant	324

LOVCA izdaja Lovska zveza Slovenije, Ljubljana, Zupančičeva 9. Glavni urednik Tone Svetina, odgovorni urednik Franc Cvenkel. Vse gradivo za objavo pošiljajte Uredništvu Lovca, Zupančičeva 9, 61001 Ljubljana, poštni predal 505, telefon 21-245 in 21-819. – Rokopisov in fotografij ne vračamo. – Letni prispevek področnih lovskih zvez Lovski zvezi Slovenije, v katerem je vračunana tudi naročnina za Lovca, je po članu 75 din. Za druge naročnike je letna naročnina 85 din; za inozemstvo 100 din. Posamezna številka 8 din. – Cene malim oglašom za člane lov. organizacij: do 15 besed 10 din, od 15 do 25 besed 13 din, od 25 do 35 besed 17 din, od 35 do 45 besed 20 din; za vse druge dvojna cena. Male oglase je treba plačati hkrati z naročilom! – Ziro račun Lovske zveze Slovenije: 50101-678-47158. – Tiskala Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani. Naklada 16 700 izvodov. Po mnenju Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo SRS, št. 421-2/72 oproščeno prometnega davka.

Novi zakon o gozdovih in lovstvo

Ing. Vitomir Mikuletič

V Uradnem listu SRS, št. 16., od 26. 4. 1974, je objavljen nov zakon o gozdovih, ki je nadomestil prejšnjega iz l. 1965. Novi zakon o gozdovih je pomemben tudi za lovstvo, ker prinaša nekaj določil, ki zadevajo tudi to dejavnost.

Takoj v prvem členu in stavku je zapisano, da so gozdovi dobrina splošnega pomena in so pod posebnim, z zakonom o gozdovih določenim varstvom. Družba posveča torej gozdom posebno skrb.

Medtem ko je človek v preteklosti videl v gozdovih v glavnem le vir lesnih surovin (drva, les za gradnje), se kmalu vedno bolj zaveda tudi njegovih drugih vlog in nalog. Predvsem varovalne; gozd varuje tla pred erozijo, odnašanjem zemlje, ščiti vodne vire, omejuje moč voda pri poplavah, brani naselja pred vetrovi itd. V novejšem času pa ima gozd še pomembne socialne naloge, ki jih naš novi zakon postavlja pred gospodarske. Zaradi tako vsestranskega in važnega pomena gozdov ter zaradi družbe, kateri ni vseeno, kako se z gozdovi gospodari, predpisuje zakon na temelju ustavnih določil samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo. Člen 6 zakona določa, kdo se združuje v te samoupravne skupnosti. Med drugim pravi »... ter delovni ljudje in občani, organizirani v krajevnih skupnostih in drugih, na gozdovih zainteresiranih samoupravnih or-

ganizacijah in skupnostih s področja kmetijstva, lovstva, turizma...«. Lovstvo ima sedaj torej možnost v samoupravni skupnosti za gozdarstvo sodelovati pri gošpodarjenju z gozdovi. Vendar to ni razumeti tako, da bi postavljali naloge lovstva pred druge naloge, ki jih ima gozd. Kajti v 19. členu zakona, ki obravnava naloge, katere samostojno opravlja območna samoupravna interesna skupnost, med drugim piše:

»... usmerja razvoj gozdarstva v gozdnogospodarskem območju, upoštevajoč pri tem splošen razvoj potreb po lesu, razvoj drugih gošpodarskih dejavnosti, pomen in vlogo gozdov pri oblikovanju kulturne krajine, pri ustvarjanju naravnega ravnovesja v prostoru in pomen gozdov za l o v s t v o, turizem, rekreacijo in podobno«. Vidimo, da družba hoče usklajen razvoj vseh dejavnosti ter posredno odmerja vsaki njeno mesto.

Za lovstvo je posebno pomemben 50. člen zakona, ki v prvem odstavku nalaga določene obveze gozdarstvu v korist divjadi, v drugem odstavku pa lovstvu v korist gozdarstva. Zdi se, da je ta člen tisti, ki najbolj točno določa razmerja med gozdarstvom in lovstvom in ki so osnova za reševanje morebitnih sporov med obema panogama. Zaradi njegove pomembnosti navajam ta člen v celoti:

»(1) Pri gošpodarjenju z gozdovi je treba zaradi vzdrževanja naravnega ravnovesja med rastlinskimi in živalskimi vrstami v gozdu skrbeti za preventivne in represivne ukrepe, s katerimi se ohranja stabilnost naravnih in gošpodarsko preoblikovanih združb (biogeocenoza). Pri tem je treba ohranjati pestro naravno sestavo drevesnih in grmovnih vrst ter z drevjem neporaslih osredkov v gozdu, če je to pomembno za redno prehrano divjadi.

(2) Vrste divjadi in njihov stalež v gozdovih je treba vzdrževati v

ravnovesju s preostalim živalstvom in rastlinstvom združb, v katerih živijo, ter s tem zagotavljati trajno regeneracijo in razvoj tako divjadi kot drugih članov rastlinskih in živalskih združb.«

Ta člen torej zahteva trajno regeneracijo in razvoj živalskih in rastlinskih vrst. Čeprav to zveni pre pogosto in enostavno, je po vsebini globoko in izredno zahtevno.

Po eni strani ne dopušča gojitve takih sestojev, ki bi bili nestabilni in revni z rastlinskimi vrstami, kar bi onemogočalo redno prehrano divjadi, po drugi pa nalaga lovstvu obveznost, da goji in ohranja samo divjad tistih vrst in toliko, da ne ogroža obnove in razvoja drugih članov rastlinskih in živalskih vrst. V tem členu ne piše izrecno, ali gre za naravno ali umetno obnovo rastlinskih vrst (pogozdovanje), vendar mora biti ta zagotovljena. V Švici štejejo, da je zmogljivost lovišča dosežena takrat, ko je še mogoča naravna obnova (pomlajevanje) sestojev.

Taka zahteva izključuje vsako hiperprodukcijo divjadi (predvsem srnjadi in jelenjadi) in postavlja vse bolj ali manj v okvire naravnega razvoja. To velja za obe panogi. Gozd naj nudi divjadi zadostno prehransko osnovo, ki bo dovolj velika, če bo gozd pester, mešan in raznodoben. Divjadi pa naj bo le toliko, kolikor je tak gozd lahko preživi. Pretiravanje, za kar lahko pri gozdarstvu štejemo obsežnejše monokulture – predvsem smreke –, pri lovstvu pa pretiran stalež divjadi (srnjadi, jelenjadi), posebno še z neustreznim spolnim razmerjem in starostno strukturo, je škodljivo obojestransko.

Vemo, da tu in tam obstajajo spori med lovstvom in gozdarstvom, večinoma zaradi škod, ki jih divjad povzroča na mladju pa tudi na starejših sestojih. Nastali so zaradi tega, ker obojestranski interesi niso bili usklajeni. Prav 50. člen zakona pa je osnova, da se ti spori

odpravijo, ker je sedaj vsaka stran dolžna gospodariti tako, da bo družba kot celota imela največjo korist.

Naslednji člen, ki zadeva lovstvo, je 52. Po tem členu se gozdovi pod točko »č« lahko razglasijo za t. i. gozdove s posebnim namenom, ki so... »namenjeni za znanstveno raziskovanje, pouk ali gojitev divjadi«. Zakon torej dopušča možnost, da se določene gozdne površine izločijo iz rednega gospodarjenja in uporabijo za posebne namene. Vendar s pridržkom (člen 53), da ima lastnik v primeru, če se omeji njihovo izkoriščanje ali določijo posebni ukrepi (ki omejujejo gospodarjenje), pravico do odškodnine.

Zadnja leta so gozdna gospodarstva zgradila izredno mnogo gozdnih cest. Tak razvoj narekujejo splošne gospodarske potrebe pa tudi napredek gozdarstva samega. Na ta način so postali gozdovi dostopnejši in so posebno ob dela prostih dnevih vedno bolj obljubeni in obiskani. Včasih celo preveč. Marsikje so gozdni obrati svoje ceste (gozdne ceste so po zakonu – člen 55 – osnovna sredstva gozdnogospodarskih organizacij) zaprli. Člen 56 ureja tudi te zadeve. Gozdne ceste praviloma lahko uporabljajo tudi druge organizacije in občani, toda na svojo odgovornost. Ob določenih pogojih pa lahko gozdnogospodarske organizacije gozdne ceste zaprejo in sicer trajno ali začasno. Ko avtomobilizem še ni bil tako razvit in smo hodili na lov peš ali s kolesom, teh težav s cestnimi zapori ni bilo. Danes pa smo bolj razvajeni in bi se do srnjaka najraje pripeljali z avtom. Zato se večkrat jezimo, če naletimo na zaporo gozdne ceste. Toda zapore imajo za lovstvo tudi dobre strani. V zaprtih predelih ima divjad nekoliko več miru, zmanjšana je možnost moderne oblike divjega lova – ponoči z avtomobili in žarometi. Zato se ne jezimo, če bomo

V novoletnem jutru na divje prašiče

Foto I. Napotnik

nesli uplenjenega srnjaka pol urice daleč do avtomobila ob cestni zapori.

Posredno ima opravek z lovstvom tudi gozdarska inšpekcija. Njen delokrog in pristojnosti določa predvsem 65. člen. Čeprav se določila tega člena nanašajo predvsem na gozdarsko dejavnost, je nekatera lahko razumeti tudi tako, da zadevajo lovsko gospodarstvo v zvezi z gozdarskim. Na primer gozdarski inšpektor ima... pravico:

1. pregledovati vsa dela v gozdovih, objekte, priprave in naprave ter...

Lovskogospodarska dela in objekti

(koče, preže, steze, napajališča, obore itd.), če so v gozdovih, pri tem najbrž niso izvzeti.

2. pregledovati gozdnogospodarske načrte, poslovne knjige in druge listine, glede tega, kako se upoštevajo predpisi in ukrepi, ki zadevajo gozdove –

Lovskogospodarski načrti tu sicer niso omenjeni, toda, ker ti lahko vsebujejo določila za usklajevanje lovskega gospodarstva z gozdnim, vsekakor pa so obvezna v gozdnogospodarskih načrtih, se gozdarski inšpektor lahko zanima tudi za lovsko gospodarstvo in njegove lovskogospodarske načrte.

3. odrediti v nujnih primerih, ko bi

sicer nastala škoda, začasne ukrepe, da se škoda prepreči ter – 4. storiti in ukreniti vse drugo, za kar je pristojen po posebnih predpisih.

Vidimo, da ima gozdarski inšpektor precej možnosti za ukrepanje, če ugotovi, da se v gozdovih dela škoda. Ni namen tega članka razlagati pravnega pomena in posledice zakona o gozdovih, pač pa le opozoriti na nekatera njegova določila, ki so povezana z lovstvom. Predvsem pa na velike možnosti sodelovanja in dogovarjanja lovstva z gozdarstvom v samoupravnih interesnih skupnostih, s pomočjo katerih bo sedaj veliko lažje urejati sodelovanje in morebitne spore med obema panogama.

Prav te dni se ustanavljajo samoupravne interesne skupnosti gozdarstva. Te skupnosti se ustanavljajo v okviru gozdnogospodarskih območij, ki pokrivajo več deset tisoč hektarov gozdov, v posameznih primerih tudi čez sto tisoč. V Sloveniji praktično ni lovišča brez gozdnih površin in tako bodo vse LD vključene v samoupravne interesne skupnosti gozdarstva. Občutek imam, da smo lovci na tem področju premalo delavni, morda enostavno zaradi tega, ker nismo prebrali zakona o gozdovih ali pa nas nanj niso pravočasno opozorili. Vsekakor pa moramo izkoristiti možnosti, ki nam jih družba z ustavo in novim zakonom o gozdovih daje.

23. medpokrajinska lovska konferenca v Rivi

Dr. Stane Valentinčič

Konferenca je bila 15. in 16. novembra 1974 v Italiji, v Rivi ob Gardskem jezeru, v kongresni palači. Organizator je bila lovska zveza province Trento, ki je konferenco dobro pripravila. O njej sta poročala tudi italijanska televizija in tisk.

Udeležili so se je predstavniki lovske zveze avstrijske Koroške, avstrijske Štajerske, Tirolske, južne (italijanske) Tirolske, Trsta, Vidma, province Trento in SR Slovenije. Od običajnih udeležencev so manjkali le predstavniki italijanske goriske lovske zveze.

Po ustaljeni praksi je bila za konferenco že vnaprej določena tema, tokrat o tetraonidih (gozdnih kurah), predvsem o divjem (velikem) petelinu. Organizator je poveril glavni referat mlademu docentu dr. W. Schröderju, ki vodi inštitut za lovstvo v Oberammer-

gau na Bavarskem. Ta inštitut, ki je zelo aktiven, je organiziral v letu 1973 simpozij o ponovnem naseljevanju zveri, aprila 1974 simpozij o divjem petelinu in oktobra 1974 simpozij o gamsu. Referent je zbral snov za svoj referat v glavnem na omenjenem simpoziju o divjem petelinu. V Rivi je povedal mnogo novega in v zelo zanimivi obliki. Predavanje je dokumentiral s slikami, diapozitivi, grafikoni. Njegovo izvajanje je bilo v celoti in v posameznostih izredno zanimivo tudi za nas in našo problematiko o petelinih, zato menim, da bo koristno, če iz njega povzamem nekaj podrobnosti.

Referent se je dotaknil več področij iz biologije in ekologije te divjadi, vendar je bil glavni poudarek na obnašanju petelina na rastišču in na njegovih zahtevah do stanišča. V obojem se odraža velika

specializiranost te perjadi in zato je petelin težko prilagodljiv oziroma izbirčen glede življenjskih pogojev. V tem je treba tudi iskati vzroke njegove majhne številčnosti.

Obnašanje divjega petelina na rastišču

V bližini rastišča si petelin izbere visoko drevo, kamor zgodaj prileti pet. Na veji sedi in hodi po njej, pri tem poje in se šopiri.

Pomen njegovega petja na visokem drevesu, ki tudi samo stoji na vzvišenem kraju, je v tem, da se njegov klic – klic kuram – daleč sliši. Z veje potem zleti na tla, na rastišče. Semkaj prileti več petelinov, če sevedo so. Petelinovo petje in šopirjenje se na tleh še stopnjuje. Vrhunec doseže tedaj, ko s spuščeni peruti in razpetim repom (»vozi kočijo«) vrže glavo nazaj in kvišku in ko klepanju sledi glavni udarec (tòk). Razlaga za takšno vedenje je v sociologiji: petelin mora namreč s svojim obnašanjem – vabljenjem – zlomiti strah v kurah, da ne zbežijo pred močnejšim petelinom, da razdaljo med seboj in petelinom skrajša na nič in se mu puste kopčati. Da petelin to doseže, mora biti v svojem obnašanju in petju izrazit, mora se po intenzivnosti razlikovati od tekmecev. Tudi dolgo mora peti, da so kure, ki šele po določenem času pridejo na rastišče, pripravljene na kopčanje. To zmore samo najmočnejši petelin oziroma po rangi najstarejši. Ta se z drugimi petelini tudi spopade in jih nažene. Samo takemu, intenzivno in dolgo pojočemu petelinu, ki se najizraziteje obnaša in vlada nad drugimi, samo njemu se kure pustijo kopčati. To je potrdil tudi poskus: Več petelinov iz umetne gojitve so zaprli v času rasti v drugega poleg drugega v kletke, kure pa so se sprehajale v skupnem prostoru pred petelini. Ko je bilo petje na višku,

so vse kure zlezle skozi ozko odprtino samo k enemu petelinu(!). Navedene in druge ugotovitve nam zgovorno povedo:

- da le pod ustreznimi, specialnimi pogoji (star petelin, dolgo pojoč, več petelinov na rastišču, popoln mir na rastišču itd.) lahko pride do kopčanja;

- da petelini pojo od marca do jeseni, z dvema vrhuncema petja – spomladi in jeseni – in da do kopčanja kur pride le ob spomladanskem petju in sicer v različnih letih ob različnem času (ves april, celo še v prvi tretjini maja);

- da je napačno gledanje, med lovci še zelo zakoreninjeno, da je treba odstreliti »pretepaškega petelina«;

- da tudi že samo obiskovanje rastišč in prebučno zasliševanje petelinov lahko moti rastitev ter jo v ekstremnih primerih tudi prepreči;
- da rastitev zlasti prepreči odstrel vodilnega petelina na rastišču.

Kakšno stanišče zahteva divji petelin

Najustreznejši je obsežen iglast gozd, kjer so drevesa stara 120 let in več. Ob takem gozdu ali sredi njega pa morajo biti manjše čistine, poseke s podrastjo; tu najde kurjad hrano in sonce. Odrasle peteline in kure kakor tudi gnezda so našli predvsem oziroma skoraj izključno v starem iglastem gozdu ali do 50 m izven njega. To je referent med drugim tudi pokazal na shemi bavarskega gozda.

Tako nas dognanja zopet učijo:

- da pretežno listnati gozdovi divjemu petelinu ne ustrezajo (v zadnjih desetletjih je pri nas na dostih krajih bukev izpodrinila iglavce);
- da ima gozdno gospodarjenje velik vpliv na obstoj in gojitev divjega petelina, bodisi s sečnjami iglavcev, starih izpod 100 let, in z ustvarjanjem velikih golosekov;
- da petelinu najmanj ustrezajo obsežni monokulturni, srednje stari

Kongresna palača v Rivi ob Gardskem jezeru, kjer je bila lovska konferenca

iglasti gozdovi (pri nas jih ni dosti in tako naj bi ostalo tudi poslej).

Pogin divjih petelinov

Poleg Schröderjevega referata, ki je bil sprejet z velikim zanimanjem, je bilo na dnevnem redu tudi poročilo veterinarskega zavoda iz mesta Trento. Iz njega so za nas najbolj zanimivi pregledi poginulih petelinov v zadnjih letih. Od okrog 40 pregledanih jih je bilo več kot 30 iz umetne zreje. Na območju trentske lovske zveze namreč že približno pet let umetno goje divje peteline, vendar ne za naseljevanje v naravi, ampak iz drugih interesov. Pri večini poginulih petelinov (in kur) so v veterinarskem zavodu ugotovili kot vzrok pogina

vnetje golše in drugih prednjih delov prebavil (požiralnik, želodec). Poginule živali so imele v golšah velike količine hrane, sluznice vidno krvave in močno odebeljene. Ta pojav spravljajo v zvezo s tem, da petelini v voljerah le nimajo na voljo vse potrebne hrane, kakršno lahko dobijo v naravi. Tudi drugi pogoji (majhen prostor, klima itd.) ne ustrezajo. Skratka, tudi če kečke vzgojijo v odrasle peteline in določen čas živijo, prej ali slej le poginejo.

Vse, kar smo iz teh poročil slišali, govori za to, da je divji petelin zelo ekskluziven specialist, ki ima zelo, zelo ozke možnosti življenjske prilagoditve. Zato je treba velik del neuspehov pri gojitvi te divjadi, naravni in umetni, pripisovati prav temu.

Ježerilci (Acanthocephala) pri naših divjih racah

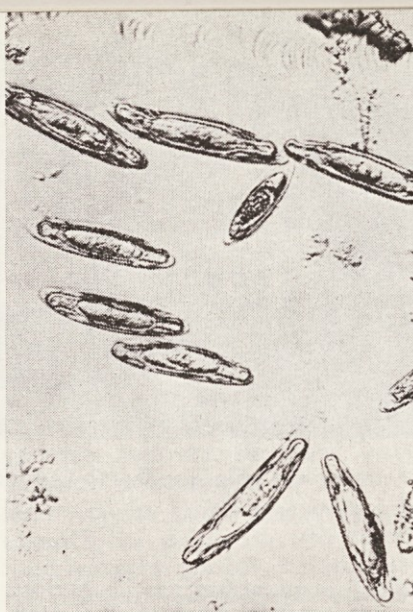
Dr. Janez Brglez

Zajedavske bolezni in zajedavci pri pticah oziroma pri lovni pernat divjadi so pri nas slabo poznani. V strokovni literaturi najdemo le občasna poročila o posameznih ugotovitvah o zajedavcih; ponekod so opisane tudi škode, ki jih ti povzročajo. Če pa povzamemo obsežne ugotovitve raziskovalnega dela ponekod drugod na omenjenem področju, lahko ugotovimo, da se zajedavski favni posveča velika pozornost, saj v določenem smislu takšna favna lahko skupaj z drugimi dejavniki uravnava rav-

novesje med vrstami. Zajedavci lahko tudi posredno vplivajo na populacijo vmesnih gostiteljev na določenem geografskem področju. Zajedavci pri pticah so še posebej zanimivi. Nekatere selivke na leto prelete do 30 000 kilometrov. Zato je razumljivo, da je večje področje na njihovi migracijski poti lahko povezano z novimi invazijami zajedavcev teh ali drugih ptic. Le za avtohtone ptice lahko govorimo, da imajo za določeno geografsko področje svojo, značilno zajedavsko favno.

Ježerilci v prerezani črevesni steni

Jajčeca ježerilca *Polymorphus boschadis*

Ježerilec *Polymorphus boschadis*

V Veterinarskem zavodu v Ljubljani že nekaj let načrtno raziskujemo zajedavce in zajedavske bolezni naših ptic. Pri teh raziskavah je zajeta tudi lovna pernata divjad. Menimo, da utegnejo nekatere ugotovitve zanimati tudi širši krog bralcev, zato v pričujočem sestavku opisujemo dve vrsti ježerilcev (*Acanthocephala*) iz prebavil pri nas odstreljenih divjih rac. Zajedavci so pri teh pticah zelo pogostni, ugotavljamo pa jih tudi pri domači perutnini, ki je vezana na vodno okolje. Omenjene ježerilce smo ugotovili tudi pri številnih vrstah drugih vodnih ptic. Ježerilci so zajedavci, ki imajo

valjasto telo in so na prvi pogled podobni črevesnim glistam. Na prednjem delu telesa imajo razvito rilo ali rilec, na njem pa številne trnaste izrastke, ki so razporejeni žarkasto ali spiralno. Ježerilci imajo telo pokrito s čvrsto povrhnjico. Ker nimajo prebavil, svoje presnovke vsrkavajo skozi povrhnjico. Notranjost njihovega telesa izpolnjujejo spolni organi in telesni sokovi. Pri samicah, ki so navadno tudi večje kot samci, najdemo v telesu, podobno kot v vrečki, številna iglasta jajčeca.

Vsi ježerilci potrebujejo za svoj razvoj vmesnega gostitelja. Navadno ima vsaka vrsta ježerilca svoje značilne vmesne gostitelje. Spoznali bomo, da sta si vrsti, ki jih bomo opisali, izbrali svoje vmesne gostitelje med vodno favno. To so nekatere vrste nižjih

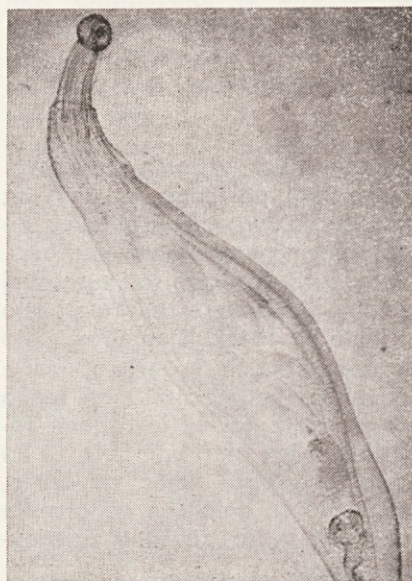
rakov, postrance (*Gammaridae*) in vodni oslič (*Asellus aquaticus*).

Poznano je, da ježerilci lahko s svojim rilcem prevrtajo črevesno steno svojih gostiteljev. To privede do poginov gostiteljev. Poznano je tudi, da invazije z večjim številom ježerilcev na črevesni sluznici vodijo do izčrpanosti ptic, do shiranja in do poginov. Za invazijo so še posebno dovzetne mlajše ptice.

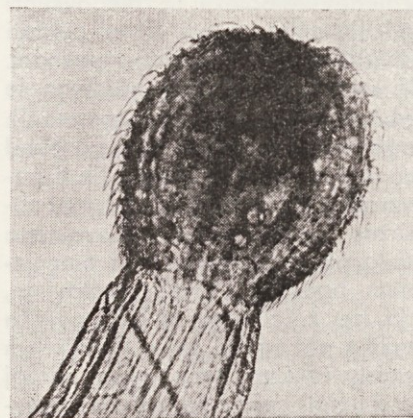
Poglejmo sedaj še ugotovljene zajedavce!

1. FILICOLLIS ANATIS (Schränk, 1788) ima valjasto telo, mlečno bele do rumenkaste barve.

Ježerilec *Filicollis anatis*, samec

Rilec ježerilca *Filicollis anatis*
Vse mikrofoto dr. J. Brglez

Mladi ježerilec *Polymorphus boschadis*

Samice so dolge čez 2 cm, samci so za polovico manjši. Značilno za tega ježerilca je, da ima samica rilec kroglasto razširjen.

Omenjeno vrsto ježerilca smo ugotovili pri mlakarici, krehelju in reglji. Omenjamo, da je *Filicollis anatis* pogost tudi pri drugih vrstah pri nas uplenjenih plojkokljunov (*Anseriformes*). Naše divje race niso močnejše invadirane z ježerilcem omenjene vrste. Našteli smo največ do 25 zajedavcev. Vsi ježerilci so čvrsto pripeti na črevesno sluznico. Le s težavo jih s sluznice odstranimo. Menimo, da lahko ptice zaradi poškodovane črevesne stene poginejo. Da mikrofotografiji prikazujemo ugotovljene poškodbe črevesne sluznice in črevesne stene, kar smo ugotovili pri mladi mlakarici s Ptujkega polja.

Ježerilec *Filicollis anatis* doslej še ni bil opisan v Jugoslaviji.

2. POLYMORPHUS BOSCHADIS (Schrank, 1788) je približno za polovico manjši ježerilec od vrste, ki smo jo pravkar opisali. Povrh njica tega ježerilca je navadno oranžno obarvana, zato tega zajedavca pri prerezovanju črevesa hitreje zapazimo. Tudi ta ježerilec ima razvit rilec s številnimi trnastimi izrastki. Manjše trne lahko vidimo tudi na prednjem delu razširjenega telesa. *Polymorphus boschadis* navadno ni močnejše pričvrščen na sluznico črevesa svojega gostitelja.

Naše race so močnejše invadirane z omenjeno vrsto ježerilca. Doslej smo zajedavca pri divjih racah ugotovili širom po Sloveniji. Poznano je, da je ježerilec razširjen tudi pri domači vodni perutnini; pri naših raziskavah pa smo ga ugotovili tudi pri številnih vrstah druge vodne perjadi.

Divje race in tudi drugi gostitelji, ki živijo v vodnem življenjskem okolju, se invadirajo s *Polymorphus boschadis* z okuženimi postranicami, ali pa z vod-

nim osličem pri vrsti *Filicollis anatis*. Vmesni gostitelji pa se okužijo, ko požrejo jajčeca omenjenih ježerilcev. Razumljivo je, da naše divje race lahko prenašajo bolezen na domačo vodno perutnino, lahko pa se tudi same inva-

dirajo v vodnem okolju, kjer žive tudi druge ptice. Vendar menimo, da so prav race med vsemi pticami najbolj invadirane z ježerilci pri naših podnebnih in geografskih razmerah, saj so to doslej potrdile naše raziskave.

Ali kemična sredstva za varstvo rastlin povzročajo pogin divjadi?

Franc Lanščak, ing. agr.

S kemičnimi sredstvi za varstvo rastlin ali fitofarmacevtskimi pripravki (pesticidi) zatiramo v kmetijstvu, vrtnarstvu in gozdarstvu škodljive žuželke in bolezni na gojenih rastlinah ter neželjene rastline in plevel. Uporabljamo jih tudi v gospodinjstvih in živinoreji za uničevanje mrčesa, glodalcev in nekaterih prenašalcev bolezni pri ljudeh in domačih živalih.

Po neobjavljenih podatkih statističnega zavoda SRS smo v Sloveniji uporabili v letu 1972 v družbenem sektorju naslednje količine kemičnih sredstev za varstvo rastlin na hektar:

9,5 kg fungicidov (sredstva za uničevanje povzročiteljev bolezni),

3,0 kg herbicidov (sredstva za zatiranje plevelov),

2,9 kg insekticidov (sredstva za uničevanje škodljivih žuželk),

skupaj 15,4 kg na hektar.

Podatki za zasebni sektor so nepopolni, kaže pa, da je poraba v tem sektorju precej manjša kakor v družbenem. Znano je, da v številnih deželah porabijo precej več teh sredstev kot v Jugoslaviji. Po neuradni trditvi si Jugoslavija deli z Albanijo zadnje mesto v porabi fitofarmacevtskih pripravkov.

Ali so fitofarmacevtski pripravki strupeni? Seveda so. To je pogoji za njihovo učinkovitost proti škodljivim žuželkam, glodalcem, plevelom itd. Strupenost za koristne organizme je odvisna od uporabljenih odmerkov in načina uporabe. S prevelikimi odmerki in nepravilno uporabo lahko poškodujemo gojene rastline in ogrožamo ljudi in živali v bližini ter posredno potrošnike.

V živahne razprave o onesnaževanju in varstvu narave pred kemikalijami, ki vdirajo v človekovo okolje, so pogosto vključene ostre kritike na račun sredstev za varstvo rastlin. Objektivna kritika je vsekakor koristna, vendar žal širša javnost često naseda nestrokovnim mnenjem in vidi v fitofarmacevtskih pripravkih zgolj nevarne snovi. Tuje in skromne domače raziskave kažejo, da pravilno uporabljena kemična sredstva za varstvo rastlin ne predstavljajo nevarnosti za človeka in živali. Znatno del sredstev za varstvo rastlin, zlasti insekticidov, pa je pri nepravilni uporabi nevaren človeku in živalim. Arzenovi pripravki in nestrokovna uporaba kloriranih ogljikovodikov so v začetku množičnega uvajanja povzročali zastupitev divjadi. Ogroženost se je zmanjšala s prepovedjo oziroma z omejitvijo rabe ob-

stojnih in zelo strupenih sredstev. Isto velja za ribe. Zastrupitev vode in posredno rib s sredstvi za varstvo rastlin, izpranih s škropljenih površin, je zaradi silno majhnih izpranih količin skoraj nemogoče. Večjo nevarnost predstavlja pranje škropilnega pribora v bližini stojčih ali tekočih voda ter izlivanje ostankov škropiv v potoke in reke. Tudi okrog voda razmetana embalaža ima lahko hude posledice.

Zastrupitve ptic so po omejitvi arzenovih in še nekaterih bolj strupenih pripravkov zelo redke. Ogrožene so sicer še vedno posamezne vrste ptic, zlasti tiste, ki uživajo zastrupljene rastlinske škodljivce ali pobirajo razkuženo posejano zrnje. Delovanje fitofarmaceutskih pripravkov na ptice je precej zapleteno in slabo proučeno. Malo je znano, kako se kopičijo strupene snovi v organizmu ptic in kako je strupenost odvisna od prehrane.

Pogosto je govora o kontaminaciji (strnitvi) zemlje, vode in zraka s fitofarmaceutskimi pripravki, zlasti insekticidi. Domače in tuje raziskave kažejo, da je strah o porušenju življenjskega ravnotežja v tleh pretiran. Tla so nekakšna uravnilovka, ker imajo močne izravnalne sposobnosti. Mikroorganizmi se kmalu prilagodijo na vnesene snovi, nekateri jih celo izkoriščajo kot izvore ogljika. Talna favna se obnaša podobno.

V vode pridejo fitofarmaceutski

prepravki z odplakami kemične industrije ali po malomarnosti škroplilcev. V zraku se manjše količine naberejo med škropljenjem, zlasti ob neugodnem vremenu, delno pa izhlapevajo iz škropljenih talnih in vodnih površin, vendar ti pripravki zaradi neznatnih količin niso nevarni.

Količine fitofarmaceutskih pripravkov, ki se določen čas po uporabi najdejo v zemlji ali rastlinah, imenujemo rezidue ali preostanke. Da bi preprečili uživanje živil, ki vsebujejo ostanke kemičnih sredstev za varstvo rastlin, so uvedeni predpisi o tolerancah. Tolerance so največje dovoljene količine fitofarmaceutskih pripravkov v hrani. Izražajo se v miligramih aktivne snovi na en kilogram živila ali v ppm. En ppm je en del aktivne snovi na en milijon delov živila. Tolerance so določene na osnovi »dnevni dopustni doz«. To so količine fitofarmaceutskih pripravkov, ki jih nek organizem prenese pri vsakodnevem uživanju skozi vse življenje, brez škodljivih posledic. Poskuse so delali na živalih. Z upoštevanjem varnostnih faktorjev so iz ugotovitev pri živalih določili dopustne doze za človeka. Okvirne tolerance je vsem državam priporočila svetovna zdravstvena organizacija (W H O). Na osnovi teh ima vsaka država za svoje razmere izdelane tolerance, ki so odvisne od vrste in uporabe fitofarmaceutskih pripravkov ter strukture prehrane. Za našo državo velja pravilnik o maksimalno dovoljenih količinah kemičnih sredstev za varstvo rastlin v živilih (Uradni list SFRJ, št. 4/1969). Pri pravilni zaščiti rastlin oziroma hrane toleranc nikoli ni dovoljeno prekoračiti.

V Sloveniji ugotavljajo ostanke kemičnih sredstev za varstvo rastlin v živilih trije zavodi. Kmetijski inštitut Slovenije opravlja raziskave o ostankih v rastlinskih živilih, zlasti sadju; živilski laboratorij Zavoda za zdravstveno varstvo ugotav-

lja ostanke v rastlinski hrani, kruhu, sadju, krompirju; inštitut za higieno živil veterinarskega oddelka Biotehniške fakultete opravlja raziskave ostankov v hrani živalskega izvora (mleko, mlečni izdelki, meso). Dosedanje analize omenjenih institucij kažejo, da je v hrani rastlinskega izvora manj ostankov insekticidov, kot določajo sedaj veljavne tolerance. Skupina strokovnjakov Biotehniške fakultete in Kmetijskega inštituta Slovenije pa bo v naslednjih letih proučila obseg kontaminacije intenzivno izkoriščanih kmetijskih zemljišč v Sloveniji in na njih gojenih rastlin.

Lovska zveza Slovenije je v letu 1972 sofinancirala raziskovalne naloge (1., 2., 3.) in dve samostojni temi (I., II.):

1. Tehnična zaščita gozda pred škodami od divjadi.
2. Uskladitev gozdarstva in lovstva na območju GG Postojna in ZGD Jelen – Snežnik.
3. Uskladitev gozdarstva in lovstva na območju GG Kranj in ZGD Kozorog.
- I. Poskus preprečevanja škod na divjadi v cestnem prometu.
- II. Kemizacija v gozdarstvu in kmetijstvu ter njen vpliv na divjad.

Poglejmo, kaj je med drugim napisanega v temi Kemizacija v gozdarstvu in kmetijstvu ter njen vpliv na divjad. Problematika, ki nastaja z uporabo pesticidov v kmetijstvu in gozdarstvu, je svetovnega pomena. Tudi na divjad ima kemizacija svoj vpliv, ki se odraža, kot kažejo dosedanje raziskave širom po svetu, npr. na zmanjšanje plodnosti, na prirastek, na pogin divjadi. S sredstvi, ki jih daje lovška organizacija

1. Janez Černač: Kozorogov portret
2. Janez Černač: Topel kožuh za zimo
3. Alojzij Frkovič: Rogovje dokazuje, da bo zime kmalu konec

4

5

6

za to tematiko – 15 000 din za leto 1972/73 – ni možno reševati tako obsežnega področja in služi le za spremljanje rezultatov raziskav v svetu.

Po predhodnem dogovoru z gospodarsko komisijo LZS je Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije prek Zavoda za mednarodno tehnično pomoč SRS uspel v letu 1972 v okviru tehničnega sodelovanja med vladama ČSSR in Jugoslavije to nalogo vključiti v program ustrezne lovske institucije v Zbraslavu. Omenjeni inštitut ima poseben oddelek, ki se ukvarja izključno s problemom vpliva pesticidov na malo divjad – zajca, fazana, jerebico. Ta inštitut ima na voljo prek 2000 male divjadi za poskuse in je opremljen z najsoodobnejšimi aparati za ugotavljanje pesticidov v krvi, tkivu ipd. Praksa v ČSSR je, da mora vsak nov pesticid, preden gre v proizvodnjo, biti preizkušen na divjadi, čebelah in ribah. Novembra 1972 je bil podpisan protokol o sodelovanju med inštitutom v ČSSR in našim v Ljubljani. Predvidene so izmenjave rezultatov raziskav, občasna posvetovanja in tudi možnost, da event. preparate, ki so pri nas v uporabi, testirajo v omenjenem laboratoriju. Poglejmo še, kaj piše med drugim v poročilu Inštituta za zoohigieno in patologijo divjih živali BF o zdravstveni problematiki divjadi v Sloveniji (za občni zbor LZS leta 1971):

»1. Enkrat za vselej je treba razumeti in vedeti, da agrokemična sredstva, ki jih lovci tolikokrat štejejo in navajajo za vzrok pogina divjadi – to niso ali pa so le v majhnih odstotkih. Govorimo o

najširšem diapazonu agrokemičnih sredstev (ne agrotehničnih) kot neposrednem vzroku poginov, to je zastrupitve divjadi. Samo v enem primeru je znana zastrupitev več srnjadi in druge divjadi z endrinom, ki so ga uporabljali v sadovnjaku proti voluharjem. Dalje je znanih nekaj zastrupitev pri različnih vrstah divjadi (gams, srna, zajec) zaradi industrijskih kemikalij. Znan je tudi primer zastrupitve fazanov z glavicami plevela tridelnega mrkača. Končno je znanih kakih deset poginov fazanov in jerebic na polju zaradi arzenskih ali fosfornih pripravkov. Vendar vsi ti primeri skupaj ne predstavljajo več kot odstotek vseh registriranih poginov divjadi. Ta naša dognanja se skladajo z dognanji drugih avtorjev po svetu. Po navedbah dr. Lebede iz Mödlinga pri Dunaju, ki navaja tudi češke in nemške ugotovitve, je poginule divjadi zaradi pesticidov med 1 in 2 %. Drugo vprašanje pa je vdor pesticidov, ki so dolgo obstojni, v organizem živali (in človeka) ter okvare, ki ob njihovi akumulaciji lahko nastanejo in nastajajo. Vendar v teh primerih ne gre za pogine.

2. Zelo važno je tudi, da naša lovska javnost enkrat za vselej osvoji edino pravilno gledanje, da je bolezen in pogin pri divjadi (seveda z izjemo nesrečnih pripetljajev) treba gledati kot posledico porušenega naravnega (ali telesnega) ravnotežja. Gledati ju je treba kot pozitiven ukrep narave oz. kot njeno opozorilo, da v tej ali oni populaciji nekaj ni v redu: bodisi da gre za prerazmnožitev, porušenje socialne ali starostne strukture oziroma sploh za neuravnoteženost.«

Ta sestavek zajema morda le najosnovnejše zadeve in je vezan predvsem na izzivanje nekaterih vprašanj. Z ozirom na to, da je v strokovni literaturi ta celotni problem odprt, lahko pričakujemo nadaljnja strokovna prizadevanja za rešitev te problematike.

Ali je torej možno iz zbranega gradiva dati dokončen odgovor na zastavljeno vprašanje v naslovu?

VIRI:

1. Varnost pri delu s kemičnimi sredstvi za varstvo rastlin, Lea Milharčič, dipl. ing., Delo in varnost 1 (1974).
2. Gradivo za občni zbor LZS (1971 in 1973).

Dodatek strokovnega sekretariata LZS:

Na upadanje številčnosti poljske divjadi ne vpliva samo en vzrok, kakor nekateri lovci radi trdijo, ampak vedno več vzrokov. V novi izdaji Slovenskega lovskega priročnika so naštetih naslednji: preusmeritev kmetijstva v živinorejo in plantažništvo, zgodnje košnje, strojna obdelava, krčenje grmišč, agrokemična sredstva za varstvo rastlin, jesensko preoravanje njiv, hude zime, deževna leta, promet, urbanizacija in prevelik odstrel.

V nekem okolju pa je lahko en vzrok mnogo večji od drugih, npr. promet. Agrokemična sredstva za varstvo kmetijskih rastlin imajo prav tako neke večji, drugod pa manjši vpliv na zmanjševanje števila divjadi, odvisno od količine, časa in načina porabe.

Vsa agrokemična sredstva, ki se uporabljajo za zatiranje poljskih miši, voluharic, sredstva za uničevanje škodljivih žuželk, sredstva za razkuževanje semen in herbicidi so strupeni tudi za divjad. Odvisno od sredstva, načina in časa porabe pa je zastrupljanje divjadi zelo različno.

-
4. Jože Lavtižar: Previdno vodi svoj trop
 5. Jože Lavtižar: Čopasta sinica
 6. Janez Černač: Pred brlogom

Vzemimo za primer sredstva, ki se uporabljajo za razkuževanje semen in jih štejemo med blage strupe. Kokoši poginejo, če pojedjo samo en obrok razkuženega semena. O tem se je prepričal tudi že marsikateri lovec. Vemo pa, da ostane pri setvi 5–15 % semena nezakritega, ali 10–30 kg na ha. S tem zrnjem bi se lahko zastrupilo do 200 jerebic ali fazanov. Na srečo je divjad v času vegetacije razporejena po vsej kmetijski površini, tako da pride v stik s posamezno njivo le nekaj živali. Za jerebico je tudi znano, da je teritorialna divjad (vsak par ali kita se drži zase na določeni površini), tako pride v stik s posamezno njivo le jerebičji par oziroma kita. Več pa lahko pogine fazanov, ker se držijo praviloma v večjih skupinah. Divjadi v prid je, da strupenost razkuženega semena preneha ob večjem naliivu.

Zelo strupeni za poljsko divjad so herbicidi, ki jih uporabljajo spomladi za zatiranje plevela v žitih. Od njih poginjajo zlasti mladi zajci. Poskus je tudi dokazal, da se iz jerebičjih jajc, ki so bila poškropljena z normalno koncentracijo herbicida, ni izvalil noben kebek, vsi embriji so zamrli. Vsa sredstva za zatiranje škodljivega mrčesa, ki se uporabljajo za škropljenje sadovnjakov, vinogradov in hmeljišč, so zelo strupena tudi za divjad, kar ni potrebno posebej poudarjati, saj so

znani celo številni primeri zastrupitve ljudi.

Koliko divjadi pogine od agrokemičnih sredstev, ni znano. Pregledi poginule divjadi ne dajo pravega odgovora, ker je zelo malo zastrupljene poljske divjadi poslano na pregled. Agrokemična sredstva za varstvo rastlin se namreč uporabljajo v glavnem v času vegetacije, v tem času pa trupla poginule male divjadi razpadejo že v nekaj dneh. Razpadlih, smrdljivih trupel pa nihče ne pošilja na pregled. Razen tega lovci v lovopustu premalo zahajajo v lovišče, še zlasti izven poti. Poginulo malo divjad pa je tedaj tudi zelo težko najti, četudi bi jo iskali. Mnogo več poginule poljske divjadi najdejo lovci jeseni v času lova in pozimi, ko je preglednost večja. Trupla v tem času tudi ne razpadejo tako hitro, toda jeseni in pozimi poljska divjad poginja zaradi drugih vzrokov, ne zaradi zastrupitve.

Zaključek. Agrokemična sredstva za varstvo rastlin niso edini in niti ne glavni vzrok za upadanje številčnosti poljske divjadi. So le del vzrokov, ki slabšajo življenjske razmere za divjad. Njihovega neugodnega vpliva, zastrupljanje divjadi, pa nikakor ne smemo podcenjevati, zato skušajmo vplivati, da se poraba teh sredstev čimbolj omeji in da se uporabljajo v času, ko so za divjad najmanj nevarna.

jazbeca. Pes je bil strahovito zdelan, jazbec pa še huje. Bari je imel dobesedno razcefran desni uhelj, po vratu in nogah pa so mu kar režale rane. Seveda je jazbecu Bari vrnil milo za drago. Rešenemu psu so najprej ponudili hrano, a se je ni dotaknil. Noge ga niso držale, kakih tristo metrov se je kar skotalil po bregu v jarek in ves izčrpan ležal kake pol ure v vodi in jo lokal.

Gospodarju se je pes zasmilil, zato z Barijem ni več jamaril. »Prekvalificiral« ga je za sledenje po krvnem sledu. Nekaj uspehov v tej dejavnosti je bil pokazal že prej, predvsem pa se je izpopolnil sedaj. Kot barvar je kmalu zaslovel daleč naokoli. Tudi v sosedno republiko. Znal je rešiti tudi najbolj zagonetno nalogo in v najbolj kočljivih okoliščinah ni zatajil.

Pred nekaj leti je visoki gost zastrelil srnjaka. Več članov lovske družine ga je dolgo iskalo, a brez uspeha. Zmračilo se je, ko se spomnijo na Barija. Skoraj noč je že bila, ko ga je vodnik oprčil in dal na sled. Po nekako dvesto metrih je pes potegnil v nasprotno smer, kakor so prej iskali lovci. Bari, se mar motiš? Toda ne, psu je treba zaupati, še zlasti po tolikih uspehih, ki jih je pes že imel za seboj. Lovci, ki so srnjaka prej iskali, so izgubili vsako upanje, ker je pes potegnil v vodo in po vodi navzdol. Če bi bil srnjak smrtno ranjen, bi moral že ležati. Res je, da gre zastreljena žival k vodi. Ta srnjak je pa morda šel po vodi zato, da bi zasledovalcu zmešal štreto? Morda je tudi slabo zadet, saj so prej po kopnem našli le nekaj kapljic krvi. Toda Bari na slednem jermenu vleče dalje in vodnik za njim z baterijo v roki mu zaupa. Zakaj mu tudi ne bi? Zgodilo se je, da je šel zjutraj iskat prejšnji večer zastreljeno divjad, medtem pa je vso noč deževalo. Bari pa je nalogo kljub temu uspešno opravil. Če je bila obstreljena divjad še živa, jo je »stro-

Zelena lovska vejica na Barijev grob

Alfonz Koser, član LD Rogatec

Kaj pomeni dober, izvežban pes, vemo menda najbolje lovci. Takšen je bil naš Bari, z rodovniškim imenom Amigo. Za Barija ga je krstil njegov gospodar in vodnik, star kinolog Franc Vodusek, češ da mora biti pri njegovi hiši pes samo s takim imenom.

Bari je bil lovski terier močne kondicije, skoraj žimaste črne dlake z izrazitim rumenim ožigom. Na prvi pogled zelo simpatičen pes, inteligentnega obnašanja, v pasji družbi nenapadalen, vedno zamišljen, a na vsak gospodarjev migljaj pozoren, vdan, ubogljiv. Redko je najti takega. Seveda pa mu je odlično zasnovano »zbrusil« njegov

vodnik. Ko je pes postal krepak mladenič, je že začel z njim jamariti. Sprva so bili njegovi nasprotniki šibkejše živali, potem mu pa nista bila kos ne močan lisjak in ne star jazbec. Jamarjenje je bilo njegova glavna naloga štiri leta.

Ob nekem spopadu v jazbini se je jazbec zakopal in, vrag vedi, zakopal se je tudi pes. Tri dni ga ni bilo iz jazbine. Vedno se je vrnil, tudi sedaj mora priti, je preudarjal gospodar. Toda psa ni bilo. Treba mu je bilo priskočiti na pomoč. S krampi, lopatami in tudi z razstrelivom. Na pol mrtvega so potegnili iz jazbine. Z njim vred tudi

kovno» umiril, brez trganja. Če pa ni bil oprčen in je našel divjad, je »klical« gospodarja. Da, samo gospodarja, ker nobenemu drugemu ni pustil odvzeti plena. Ali pa bo Bari kos tudi tej nalogi: poiskati srnjaka v tem potoku? Tedaj je pes potegnil iz vode v nasprotni breg, kilometer in pol od nastrela. Kakor da je delal z nosom in razumom! V žarometu vodnikove baterije se pokaže srnjak. Slabo je zadet, še kar dobro se poganja v breg. Vodnik hitro odveže psa, ki po nekaj skokih ponovno dokaže svojo sposobnost. Neverjetne uspehe smo imeli z njim na divje prašiče. Bari ni nikoli zatajil. Če se je oglasil s tistim značilnim počasnim laježem, smo že vedeli, da so prašiči. Druga divjad ga tudi ni zanimala, če je v revirju »dišalo« po prašičih. Sedem let je branil čast pasjega rodu na lovih Lvske družine Rogatec na divje prašiče. Prašiču se je dobesedno vrgel na hrbet in ga zgrabil za vrat. Toda prašičev vrat je nekaj drugega kakor še tako

borbena mačka! Zato jih je Bari tudi večkrat pošteno skupil, a velikokrat je dosegel, da je lovec prišel v bližino in prašiča ustrelil. Kadar pa je bil Bari v »bolniški«, uspeha ni bilo.

Dne 21. oktobra 1973 smo šli torej na prašiče. Nedeljsko, megleno jutro, malo je rosilo, že samo po sebi žalosten, »posran« dan, neprijeten tudi lovcu. Na tak dan, pravijo, se še posebno rado zgodi kaj neprijetnega.

Ob 9. uri zbor pri lovski koči, sredi prašičjega revirja. Ob 10. uri pričetek pogona. Mine tri četrt ure, ko se šele začuje Barijev hov, hov. Več kakor pol ure potem pes laja na mestu. Kdor ni videl našega lovišča, zlasti pa ne tega revirja, nima predstave, kako velike, prostrane goščave so to. Medtem se glavčina gonjačev približuje laježu. Tedaj se tudi Barijev glas prične premikati naprej. A se zopet ustavi. To se zopet ponovi. Vse se odigrava v umetni kulturi kakih 400 ha, v težko prehodnem goščavju. Eldorado za divje prašiče, še zlasti, ker je vse leto krog in krog zanje dovolj hrane. Vodja gonjačev je ta dan gospodar LD Vodusek, sin Barijevega lastnika. Ko se tretjič približajo Barijevemu laježu, je v neposredni bližini zahreščalo. V goščavi je nastal divji ples ob pasjem laježu in rohnenju divjega merjasca. Konec je bil hiter. Na prizorišče so prihiteli gonjači. Na stezi je v poslednjih krčih ležal razmesarjen Bari-Amigo. Merjasec ga je zmrcvaril do kraja. Popolnoma mu je zdrobil spodnjo čeljust, polomil rebra, zdrobil hrbtenico, preparal trebuh ter zmečkal podlakti in šape. Bariju ni bilo več pomoči. Brez cviljenja in toženja, kar sicer psi tudi znajo, je odšel v večna lovišča. Velik merjasec je kruto maščeval svoje sovrstnike, ki jim je Bari pomagal na oni svet. Tudi prebrisan je bil ta čekanar. Skupaj s svojimi štirimi pajdaši se je izmuznil skozi lovski obroč in čez teden dni v sosednem lovišču LD Rogaška Slatina zmrcvaril še

Bari ob Francu Vodušku ml., gospodarju LD Rogatec, in ob plenu novembra 1971

drugega psa-prašičarja. Tudi pred takim merjascem klobuk z glave! Dokazal je, da je njegov rod res viteška divjad.

Vsekakor pa nam je bolj prirasel k srcu Bari, naš zvesti lovski tovariš. Vsi, ki smo z njim lovili, se ga pogosto spominjamo, še zlasti v času pogonov na divje prašiče. Predvsem pa bo ostal v nepozabnem spominu Voduškovim; gospodarju in njegovi ženi se še danes orosijo oči, če se o njem pogovarjamo. Naj mu bodo napisane vrstice ob letu njegove junaške smrti zeleña lovska vejica na njegov grob!

LOVČEVA ŽENA

O. G.

Skozi gosto sinjino ni še zora
ugasnila zvezd.
In že je zdoma odšel – moj mož.
Oprtan z nahrbtnikom, s puško
obrnjeno v tla,
z ostrim, skritim nožem – brez zla.
Klop, klop so zaječale duri
v zgodnji spokojni uri.
Prisluhnila sem njegovemu koraku,
kako hitro je stopal v mraku.
Ob meni pa postelja prazna,
vsa razmetana in hladna.
Kot sence plesoče na vasi
so minevale ure počasi.
In ko noč mi ga spet je vrnila,
sem v postelji – se obrnila.

Narisal Janez Koblar

»Tudi medvedka se je vzpela na zadnje noge in strmela vame...«

Foto ing. T. Kočar

Na medvede s fotoaparatom

Ing. Tomaž Kočar

Avtor je zagovornik nove smeri v lovskem udejstvovanju, da je namreč divjad možno upleniti brez strela. Zato na lov sploh ne hodi s puško, ampak vedno samo s fotoaparatom.

Uredništvo

Pust in oblačen dan je visel nad gozdovi. Čeprav se po koledarju zima še ni začela, je zemlja že pokrivala za dlan debela snežna odeja in več dni se je že držal sneg v drevesnih krošnjah. Grmovje je nizko slonelo ob poteh in mi večkrat streslo sneg za vrat. Zmrzlo listje pod snegom je škripalo pod mojimi koraki in četudi bi žival zasledil, se ji ne bi mogel tako približati, da bi jo fotografiral. Divjad je ta dan mirno ždela pod žalostno sklonjenimi vejami jelk in smrek, ki jih je bremenil zgodnji novembrski sneg. Srna, ki je prej nisem opazil, je naenkrat skočila iz bližnjega grma in začela bokati, kakor laja preplašen kužek. Ko je utihnila, sem se odplazil naprej. Rinil sem skozi zasneženi gozd in se venomer sklanjal pod

upognjenimi vejami, vsenaokrog pa je bilo tiho kot opolnoči na pokopališču.

Po dveurni hoji sem se začel vračati, od koder sem bil prišel. Malo sem bil slabe volje, ker fotoaparat ni imel posla. Prenašal sem ga pod pazduho kot nepotrebno nadlogo. Toda prav kmalu bi se bil požrl od jeze, če bi bil brez njega! Prišel sem do velikega travnika, ki ga krog in krog obdaja gozd. Ničesar živega nisem opazil, zato jo mahnem kar po sredini na drugi konec travnika. Po nekaj deset korakih zagledam, streljaj pred seboj, nekaj pokonci dvignjeno, a se zibajoče pomika naprej. Tale se ga je pa pošteno nalezal, si mislim, ko »tisto« pade v sneg. Že se vidim, kako pomagam ubožcu na noge, ko se »tisto« začne po vseh štirih pomikati naprej. Čeprav sem v vseh devetih letih svojega službovanja v teh krajih le enkrat videl medveda, sem tisti hip dojel, da ga imam sedaj drugič pred očmi. Čvrsto stisnem svoj 300 mm »kanon« in odskočim v kritje dveh smrek, ki sta bili nekako na sredini

med medvedom in menoj. Hitro tečem v kritju dreves za medvedom, da mi kosmatinec ne bi ušel. Zadihan pritečem do tistih dveh smrek in sprva ničesar ne opazim. Ko pa pogledam v levo, sem imel kaj videti: pod košatimi hrasti so brkljali za želodom dozdevni pijanec-medvedka in dva krepka medvediča. V hipu, ko sem jih zagledal, sem se ozrl naokrog in z očmi iskal drevo, na katerega bi se skušal v primeru nevarnosti rešiti. Toda strah je takoj premagala lovska fotografska vnema. In namesto nazaj, sem začel lesti naprej, da bi prišel čim bliže medvedom. Le slabih petdeset metrov smo bili še narazen in snežena vzboklina je zakrivala njihove noge in glave, da sem videl le hrbte medvedov. Čepim in držim fotoaparat na očeh. Zaradi mraza mi je zamrznila sapa na steklu iskala in nervozno sem začel praskati z mezinčevim nohtom po okrogli linici, da bi lahko izostril sliko. To mi je res nekako uspelo in v hipu, ko je medvedka prvič dvignila glavo, sem pritisnil. En posnetek že imam!

Hitro premaknem zaslonko in film za en posnetek naprej. Tokrat je bil eden od mladičev tako »dober«, da je dvignil glavo in zopet sem pritisnil. V tistem hipu pa me je stara začutila in sunkovito dvignila svoj nos ter začela vohljati proti meni. Tedaj sem se resno prestrašil in se naglo dvignil. Tudi medvedka se je vzpela na zadnje noge in strmela vame. Hitro sem še enkrat pritisnil, da bi ujel na film ta občudovanja vreden prizor. Potem pa kljub naglici nisem mogel več fotografirati ne stare ne mladičev; tako jadrno so odhlačali v dolino. Nekaj časa sem samo strmел v smer, kamor so jo medvedi ubrali, šele potem sem prišel k sebi in dojel ves položaj. Strah, da bi me medvedka napadla v skrbi za medvediča, je bil vsekakor manjši kakor veselje, da sem jih uspel fotografirati. Po kratkem premišljevanju sem skočil na rob doline in prisluškoval, a medvedov ni bilo nikjer več. Kakor Winetou sem potem sledil medvedom skozi gozd; prišli so prav do ceste, kjer pa jih je preplašil avtomobil, da so se obrnili nazaj proti travniku, od koder sem jih prepodil jaz. Tu so se njihovi sveži sledovi pomešali s starimi in Winetou je moral kloniti. Pozneje pa sem na koncu doline, kamor so se umaknili pred menoj, zopet našel sveže sledove, ki so me pripeljali prav nad hiše ob robu lga in nato za izanskim gradom čez travnik zopet v gozd, od koder so bili prišli.

Moral sem si oddahniti in pomiriti živce. Bili so že kdove kod in

opustil sem zasledovanje. Devet let že hodim po gozdovih, grapah in dolinah od lga do Krvave peči, oblezel sem sotesko lško pa sem samo enkrat pred opisanim dogodkom srečal medveda. Od tedaj je že sedem let. Sedaj pa ti

pridejo takole na začetku zime kar trije, ko bi že lahko dremali v brlogu. Vsa ta leta sem si kot gozdar in fotoamater močno želel srečati medveda tako, da bi ga fotografiral. No, novembra 1973 se mi je želja izpolnila.

Svobodnjak Hribar

Povest iz davnih dni

Stanko Lapuh – ilustriral Jurij Mikuletič

X.

O malem šmarnu se je s planine vrnila živina, rejena in čista. Gorske nevihte so jo oprale.

Pa se je prenekateremu gospodarju zmračilo čelo in se v želji po maščevanju stisnila pest; temu je zmanjkala najboljša krava, onemu se ni vrnil vol, tretji je pogrešal junico, mnogi pa ovce.

Dobro je vedel kmet, da mu krave ni raztrgal medved, da mu vola ni ubila strela, da junici ni skočil ris za vrat. Premnog tlačan je preklinjal grajsko gospodo, ki da je hujša od volkov in medvedov.

Le Repar je nosil vesel obraz. Spet mu je ozelenelo upanje, da dobi njivo na Vrskah in tast Taler se je veselil, da se mu poveča rovt na Ravneh za Hribarjevo košenino. Saj grof je slep in Fraja je raztrgala tisti pergament. Hribar pa je postal navaden tlačan.

Ljudje so pospravili zadnje pridelke: repo, korenje in zelje. Spet se je pasla živina po travnikih, ozarah in mejah. Gozd je vabil kmeta in drvarja. Pod grabljami pridnih dekličev je šumelo listje. Veselo sta peli žaga in sekira, da je odmevalo po drvoščih.

Planine so utihnile. Ni bilo več veselega zvončkljanja, ne prešernega vriskanja planšarjev, utihnila je ubrana pesem majeric, praznič-

na tihota je vladala povsod, le v plazovih, ki jih je objemalo slabotno jesensko sonce, se je zdaj pa zdaj pod gamsovo nogo sprožil kamen.

Ko je jutranja zarja oblila vrhove nad Zgornjo Krmo, da so zagoreli kakor stolpi zlatega gradu, je v devetkratnem odmevu presekala gorsko tihoto oster žvižg. Zbirali so se lovci. Ne grajski. Pastirji, tlačani! Da, vole, krave, ki so jih grajski pokradli čez leto po planinah, naj plača divjad!

In ko se je nad Bohinjskimi vratci prižgala večernica zgodnjemu večeru v pozdrav, je na robiclju nad bajto zagorel ogenj. Smrekar je sedel ob kupčku suhega ruševja in nakladal. Obraz se mu je razlezel v zadovoljen nasmeh. Okrenil se je k ubitemu gamsu, ki je ležal kraj ognja.

»Lep strel,« je zadovoljno mrmral. »Sam Herman bi bil ponosen nanj.«

Potegnil je izza pasa kratek nož, prevalil kozla na hrbet in mu prepiral trebuh. Segel je v odprtino in izvlekel jetra ter jih vrgel v ponev. Lovčeva pravica! Mar naj bi do srpasto zakrivljenih rogljev in sladkih jeter imeli pravico samo razni Hermani, Fraje in Frici? Zakaj pa tudi ne kak Kresnik, Lenart, Jok ali Gabrov Janez! Je mar grof zaredil gamse in jih postavil sem gor? Ali

Fotografiral sem s fotoaparatom Zenit-Sniper – 300 mm teleobjektiv, črno-beli Ilfort 27 DIN, 1/25 sek., zaslonka 8, razdalja 45 m.

jim grad skrbi za živež in streho pozimi? In kdo si lasti pravico do divjadi in zverjadi? Grad! Čemu ne bi uživali teh dobrot skupno? Po pameti seveda! Za vse bi bilo dovolj! Pa grad je preošaben in prepožrešen. Grad je tujec, ta ti ne bo nikoli dobrega privoščil! Ogenj se je razgorel.

V bližini je nekdo brcnil ob kamen. »Gredo, z lova se vračajo. Kar prav! Nekaj večerje bo za prvo silo.«

»Diši, kakor bi za ohcet cvrli,« je pozdravil Gabrov Janez. »Saj tvoja ni več daleč!« mu je smeje se odzdravil Smrekar. Prišel je tudi Jok. »Lačen sem kakor pes,« je rekel in odložil plen.

»Janez, takšni, kakršnega si danes podrl na Pšivcu, pa na Jerebikovcu gotovo ne rastejo,« je Smrekar pozdravil Gabrova.

»Mislim, da ne!« je pritegnil Jok, prisedel k ognju in segel po viličah.

»Počakajmo še Kresnika in Lenarta!«

»Kar jejmo!« je silil Gabrov. »Onih dveh še ne bo tako kmalu. Šla sta za ranjenim kozlom. V ruševje se jima je bil zavlekel. Lenart ga je zastrelil.

Počasi je vzšla luna in razlila svoj srebrni svit po belih stenah. V macesnovju se je oglasil skovik.

Niso še bili z večerjo pri kraju, ko sta prišla Kresnik in kovač, zatopljena v pogovor. »Jaz sam sem jih to jesen devet, včeraj smo jih osem, danes jih je padlo deset. Do božiča jih mora pasti še triindvajset. Za vsako ovco eden. Kakor sem rekel!« je bilo slišati Kresnika. Posedli so.

Gabrov se je brž spravil nad gamse, da jim pobere jetra. Smrekar pa je priložil na ogenj. Suhe ruševje so prasketale zagorele, veselo so se dvignili ognjeni zubliji in s svojim rožnatim sojem oblili obraze lovcev.

V tistih davnih časih, ki so prešli že v kraljestvo pravljic, so takole posedali okrog ognja njih praded-

je in si pripovedovali o vilah in škratih, o velikanih in robavsih, ki vabijo svoje sorodnice vešče, torklje in pehte-babe na divji ples. Veselo je krožila med njimi čutara z medico in ni jim manjkalo mesa in pogače. Svobodni so čuvali in lovili divjad po domačih planinah. In danes? Če bi jih zdajle videl Herman, kako v tovariškem pomenu zajemajo iz velike ponve, bi jih ozmerjal z roparji in razbojniki, in če bi imel s seboj dovolj oboroženih hlapcev, bi jih ukazal zvezati in vreči v stolp.

Toda grad, ki je že stoletja oholo zrl na nizke kmečke domove, je ležal globoko spodaj v dušechi vsakdanjosti.

Njegov glas se je izgubil med prepadnimi stenami, njegova moč ni mogla več doseči planinskih trat, ograjenih s strmimi pečmi in skalnatimi vrhovi. Svobodno je stopal lovec s tulcem čez pleča in z lokom na rami po dišečih livadah in si natikal za klobuk očnice in murke.

Po večerji je spregovoril Janez Kresnik. Obraz mu je žarel v siju večernega ognja, oči so mu gorele v veselju in zmagoslavju.

»V tovariški slogi so se združili naši planšarji od Bohinja do Mojstrane, od Savice do Peričnika,« je začel. »Fraja me je pognala od Hribarja, ki ga je bila naredila za tlačana. Brezdomec pa sem našel dom: planina mi ga je dala. Povsod sem našel tovariše, ki so mi odlomili od svojega hleba in me napojili z mlekom. Izkopali smo jame in nastavili smo zverem, ki trgajo našo živino. Zato so nam grajski hlapci požgali prenekatero kočjo in odgnali marsikatero živinčje. Vzdržali smo in sadovi niso izostali. Ducat medvedov in nič manj risov smo uplenili. Tistim, ki so jim grajski rablji odgnali vola, kravo ali junico, smo preskrbeli jelenjega mesa, onim, ki so prišli ob ovce, pa gamsovino.

Ne, ni res, kar nam očita grad, da bomo pregnali divjad iz naših

gozdov in gora. Vemo, kje je mera. Tudi mi imamo srce, ki ljubi naravo, to našo lepo deželo. Imamo srce, ki priznava pravico do obstoja slehernemu bitju, od medveda, jelena in gamsa do drobne- ga ptička. Toda dokler še nismo dovolj močni, gradu lahko vzame- mo le iz njegove lovske skleda.

Kajkrat sem bral obup v očeh izmučenih obrazov in kajkrat sem moral v svoji duši zbrati vse sile, da sem jim vlil vero v njih lastno moč in upanje v boljše čase.«

»Mnogo dobrega si nam storil, Kresnik. Zahvaljen v imenu vseh!« ga je prekinil kovač.

»Samo pot sem vam pokazal, prijatelji,« je rekel Kresnik. »Urh je bil učitelj moje mladosti. Ne delaj krivice, pomagaj zatiranim, tolaži žalostne, me je učil. Ta nauk veljaj tudi vam, veljaj vsej deželi! Če bomo složni in dobri, bomo premagali grad. Če bomo nastopili kot en mož, bo padel bič valptu iz rok in gospod bo moral vzeti v roke pravičnejšo tehtnico.«

V bližini so se oglasile okovane cokle.

»Moja fanta,« je uganil Jok. »Malo pozna sta.«

»Sta se pa že zamudila pri kaki jazbini, se je zasmejal Lenart.

»Nocoj nama pa jazbec ni bil v mislih!« se je oglasil Filip. »Kajne, Jakob, da ne!« je povabil za pričo upehanega brata.

»Kar prisedita!« je povabil Gabrov. »Ti, Smrekar, pa jima postreži z jetri!«

»Kje so lovili grajski?« je vprašal kovač.

»V Kotu,« je odvrnil Filip, »pa so že sredi popoldneva krenili proti Spodnji Krmi. Imeli so tri gamse. Fric je klical Reparja. Na vsak klic se je oglasil žvižg in žvižgi so se oddaljevali proti Krmi.«

»Midva pa sva jo ubrala za tistim žvižganjem,« je rekel Jakob, »in potem sva zagledala...«

»No, kaj sta zagledala?« je vprašal oče.

»Čudno zver, ki je visela v zanki, pritrjeni na mlado bukev,« je Filip prehitel brata.

»Skočila sva k drevesu,« je rekel Jakob.

»In sva spoznala – Reparja,« je končal Filip.

Možje so tiho sklonili glavo, Kresnik pa je rekel: »Ni ga škoda!«

Drugi dan se je Kresnik oglasil pri Oglarjevih. Za priboljšek jim je prinesel srnjaka, ki ga je podrl med potjo. Da ne bodo jedli zgolj repe, kaše in leče, je pomislil.

Rože ni bilo doma. Oglarka mu je povedala, da že nekaj dni streže obolelemu stricu Urhu.

Zato se je Kresnik zvečer odpravil v gozdarski dvorec.

»Potem se pa le vrni, Kresek!« mu je pred odhodom naročala mati Meta, »tu je varno.«

»Pridem, mati,« je obljubil in že izginil v noč. Hodil je po samotnih bližnjicah in šele tik pred vasjo je stopil na cesto. Končno je prišel do gozdarjeve hiše. Skočil je čez plot, potrkal na kuhinjsko okno in pre-

vidno poklical. Oglasila se je Roža in, ko je spoznala Kresnikov glas, mu je hitela odpirat.

Segla sta si v roke in Kresnik jo je objel, poljubil. »Tako dolgo te že nisem videl, Rožica!« ji je zašepetal.

»Tako se bojim,« je reklo dekle in se mu izvilo iz objema. »Zate se bojim. Ti bodo že stric Urh povedali.« Prijela ga je za roko in ga odvedla v izbo.

Govorjenje in koraki so Urha zbudili iz dremavice. Obrnilo se mu je na bolje. Roža mu je stregla z zdravili, ki jih je bil prinesel Lenart.

»Dober večer, stric!« je pozdravil Kresnik in stopil k postelji.

»Sedi!« ga je povabil gozdar in se nasmehnil. Čez čas pa je rekel:

»Fant, pazi! Grad te dolži, da si kriv Reparjeve smrti. Davi me je obiskal Fric; zanimal se je za moje zdravje in delal zaskrbljen obraz, v resnici pa je kakor pes vohal, če v tej hiši ne diši po tebi.

»Zahvaljeni, stric, za vso skrb in dobre nasvete,« je rekel Kresnik.

»Ravnal se bom po njih. Nocoj, ker sem že tu, skočim še k Hribarju, saj se že od kresa nisva videla.«

»Za sedaj bolj prav, da ne hodiš,« je odsvetoval Urh, »naj se tole zaradi Reparja nekoliko poleže! Stavim, da tudi okoli Hribarjeve hiše zrak ni čist. Hribar je siromak, odkar ga je Fraja potlačnila. Prečesto se oglašajo grajski pri njem: nikoli jim ni dovolj tlake, nikoli dovolj dajatev! Kmalu po kresu so ga tudi poklicali na grad, kjer mu je Fraja odstrigla lase.«

»Prasica grajska!« je siknil Kresnik; iz jeze so mu stopile solze v oči. »Tudi za Hribarja se maščujem,« je izdaval in se sunkoma vzdignil. Stopil je k postelji, da se poslovi. »Kaj kmalu ozdravite, stric! Odhajam. Jutri bom spet na planini.«

V Urhova lica je šinila rahla rdečica: vesel je bil visokoraslega, zdravega fanta in ponosen na njegovo odločnost.

Roža ga je spremila do malih duri. Kresnik jo je za slovo stisnil k sebi in poljubil. Nato je izginil v noč.

Tiho kakor maček je preskočil plot. Toda ko je prišel do razpotja, so izza razpadajoče bajte planile nanj tri postave. Preden se je zavedel, je ležal zvezan na tleh in eden izmed napadalcev mu je zamašil usta.

»Sedaj si naš, ljubček! Za nič na svetu se nam ne izmuzneš!« se je zasmel tisti, ki ga je bil zvezal. Odvedli so ga na grad. Ko so ga pripeli do temnice, mu je grajski hrust voščil vse najboljše in ga sunil v hrbet, da je odletel v steno ter se zgrudil na mokra tla.

Kresniku je v glavi šumelo, kakor da so ga vrgli pod slap. Zapustila ga je zavest in že ni več slišal hlapčevega krohotanja, niti ni vedel, kdaj so njegovi rablji odšli in zapahnili železna vrata.

Ko se je zbudil iz omedlevice, so ga bolele vse kosti. Ves vročičen se je premetaval po kupu gnile slame. Težke verige so mu povzročale bolečine. Ni vedel, koliko časa

že leži v tem brlogu, saj ni bilo nobene line, nobene špranje, da bi videl, ali je dan, ali noč.

Duh po trohnobi mu je silil v nos in od časa do časa ga je obšla slabost, da bi umrl. Zdaj pa zdaj je šinila čezenj lačna podgana.

Stegnil je roko in otipal nekaj trdega, okroglega... Človeška lobanja! Morebiti glava potujočega trgovca, ki ga je morda Haroldov praded napadel iz zasede, mu pobral denar in blago, njega pa vtaknil sem noter... Morda je glava tlačana, ki za časa kobilic in kuge ni zmozel bremen, ki mu jih je nalagal grad... Morda pa je lobanja od takrat, ko grof še ni bil slep, ko so njegove oči še gorele v strasti in pohoti in je nekega dne lepo dekle moralo iz grofove spalnice v to strašno jamo. Zblaznela je in umrla, njeno truplo pa je ostalo podganam za pojedino.

(Se nadaljuje)

Po lovskem svetu

Severni jelen

Po dr. H. Velthuysenu, Die Pirsch 17 – 1973 – M. Šušteršič

Pojem severni jelen obsega razsežno področje. Z mnogostranstvom tega vprašanja se bavijo znanstveniki najrazličnejših panog, živaloslovci, posebej strokovnjaki za divjad, poljedelci, starinoslovci, narodoslovci, znanstveniki družbenih ved itd. Pred več ko deset tisoč leti je bila celo razvojna doba človeka, ki jo imenujemo »obdobje severnega jelena« in govorimo »o ljudstvih in kulturah severnega jelena«, od pradavnine do današnjih časov. Nobena žival se ni mogla v taki meri uveljaviti v žarišču najrazličnejših zanimanj ka-

kor severni jelen. Nobena žival ni tako pomembna za človeka, ki je živel in še živi v njenem prostoru. Kajti v tem prostoru žive ljudje le zato, ker je tam severni jelen, ki omogoča življenje nenavadnim ljudstvom v podnebju severnega tečaja. Brez tega jelena bi ljudstva tam umrla. Njim daje meso, tolščo in kožo za izdelovanje primerne obleke, obutve kakor spalnih vreč in šotorov. Iz mogočnega rogovja severnega jelena si je človek izdeloval orodje in orožje, preprosto za naše pojme, toda ne manj učinkovito v večji roki. Občudujemo

umetniške stvaritve iz najmlajšega obdobja, toda še mnogo bolj iz davno minulih dob izpred dobrih deset tisoč poletij tundre, preden so ob Nilu nastale prve piramide. Ljudstva severnih jelenov se nam kažejo kot prekaljeni lovci, kot spremljevalci čred in nomadi, kakor tudi kot v gozdih prebivajoči rejci severnih jelenov. Med njimi so bila pradbna ljudstva s severnimi jeleni – magdalenski jamski lovci raznih razvojnih stopenj, morebiti že tudi spremljevalci čred, pastirji. Ljudstva severnega jelena sedanjega časa lahko razporedimo v vse razvojne stopnje. Na visokem severu Amerike so severnih jelenov Eskimi, v Evraziji Ostjaki, Korjaki, Sojoti, Čukci, severnih jelenov Tunguzi, Juraksamojedi, Jenisejci in naposled Laponci ali Sami, ljudstva neznanega izvora, morebiti ostanki nekdanjih ljudi kamene dobe, kar pa ni dokazano, a je precej verjetno. Vsekakor pa lahko tisočletja nazaj sledimo razmerju človek–severni jelen, ki je gotovo najstarejši bližji stik človeka z živaljo.

Ko so se ogromni ledeniki razprostirali čez velike dele srednje Evrope, je potekala meja, do katere so živeli tedaj severni jeleni, čez Pireneje in približno do južnega roba Alp. Kakih 8000 do 7000 let pred našim štetjem so se ledene gmote umaknile in z njimi je izginil severni jelen iz naših krajev. Zamrlo je značilno pokanje njegovih skočnih členkov in klopotanje rogovja v velikanskih čredah deset tisočev živali. Sedanja nahajališča severnega jelena se razprostirajo čez neskončne prostore severa starega in novega sveta. V tega se je selil čez nekoč obstoječi celinski most Beringove ceste. Čredam severnih jelenov so sledili lovci z lokom in koščnim ostnom, predniki sedanjih Eskimov severnega jelena. Severni jelen se danes nahaja v arktičnem Golem gorovju (Fjäll), v

Trop poldivje severne jelenjadi na Grenlandiji

tundri in subarktičnih gozdih, celo južno od Urala, v stepi. Ustrezno taki razširjenosti v pokrajinah z različnimi življenjskimi pogoji so se mogle razviti mnoge rase severnega jelena, ki se po telesni zgradbi in velikosti med seboj določa razlikujejo. Tako živi v Skalnem gorovju Severne Amerike orjaška oblika domala losove velikosti (Rangifer Osborn), medtem ko spitzberški – najbrž s celine po plavajočem ledu priseljeni kratkonožni severni jelen – komaj kaj presega po telesni moči kapitalnega gamsa. To kaže na veliko prilagodljivost te živali.

Številne njegove rase so dvojnega tipa, jelen tundre in jelen gozda. Tundrovci se dele v dve skupini. Od teh je ena Tarandusova skupina. V to spada skandinavski visokogorski severni jelen. Drugi zopet so označeni kot polarni severni jeleni in jih prištevajo k skupini Arcticus. Sem spada Barren-ground – jelen, najvišjega ameriškega severa. Vse te skupine in tipi se seveda med seboj križajo. Iz križanja gozdnega jelena in tundrovca je nastal domači severni jelen. Med njim in divjim ni nobene biološke

razlike, razen v telesni moči, nekaj svetlejši dlaki in v obnašanju pri begu. Na splošno lahko udomačenega štejemo kot divjad, ki je obstala na prvi stopnji udomačevanja. Elementi udomačevanja so namreč imeli učinka toliko kot nič. Kastracijo najmočnejših »kozlov« (norveški lovec imenuje jelena »buk« in košuto »simla«) so v starih časih opravljale stare žene in mlada dekleta z odgrizom spolovil, po strogem obredu in običaju. Še danes jelene kastrirajo (skopljenje) na severu Laponske (čeprav je po zakonu prepovedano) z odgrizom mod, seveda le moški. To je dogodek posebne vrste in ponekod pravcato ljudsko slavlje z mnogo alkoholnih pijač. V pokrajinah z enakomerno poselitvijo severne jelenjadi se to skorajda ni uveljavilo. Divja in domača jelenjad se pa stalno križata. Pri tem se divja jelenjad prav rada pridruži udomačenim čredam in odpelje domače živali. Te se zlijejo z divjimi čredami in takoj podivjajo. Podivjanje se pojavi tudi po daljšem prestanku človekovega čuvanja. Nasprotno so nastale domače črede severne jelenjadi, kakor domnevajo, v tisočletjih kot posle-

dica upadanja divje jelenjadi. Gospodarstvo s severnim jelenom je nastalo, ko je spremljevalec črede varoval lastno čredo, lovil pa je verjetno v drugi, manjši čredi. Po tej poti je s časom najbrž nastal občutek posesti in tudi zahteva po lastnini v smislu počasnega kapitaliziranja čred.

Bližnja višja stopnja gospodarjenja, nomadstvo, je značilno po teh elementih pa tudi že po stremljenju za vodilni vpliv na potek gibanja divjadi v smislu skrajšanja potovanja. Po drugi strani pa je gospodarjenje z jelenjadjo odveč, če se divja severna jelenjad pojavi zopet v večjih množinah. Tedaj podivjajo domače črede in se združijo z divjimi, človek zopet postane lovec, ker je lov zanj tako lažji, udobnejši. To so opazovali pri Jurkasamojedih na Tajmirskega polotoku. Nasprotno se pri Eskimih severnega jelena ob več milijonih živali iz enakega vzroka nikoli ni razvila iz stanja revirnega in divjega lovstva višja stopnja gospodarstva. Na splošno menijo, da sta velikost domačih čred in reja jelenjadi v obrnjenem razmerju s številčnostjo divje jelenjadi in pomenom lova nanjo. Le iz take zakoni-

tosti moremo razumeti pojem »domači severni jelen«.

Razmerje med severnim jelenom in človekom zopet spoznamo pri opazovanju raznih stopenj samega gospodarstva s severnim jelenom. Tako je primitivni lovec na divjega severnega jelena naravni sovražnik (zatiralec) te jelenjadi. Nič drugačen kakor po ustaljenih revirjih loveči jårv (rosomah), orel, krokav, polarna lisica, polarna sova in volk. Kakor volk tako ta lovec sledi potujoči divjadi. »Nunatarmiut« se imenuje neko eskimsko ljudstvo severnega jelena. To se pravi »Kakor volkovi slediti«. Loveči človek je torej parazit (zajedalec) čred severnega jelena.

Drugače pri nomadstvu s severno jelenjadjjo. Tukaj gre že za neko simbiozo (sožitje). Sedaj potrebuje jelenjad varstvo človeka, ko je zgubila strah pred njim. Poželjivo liže človekov urin v snegu v bližini kadečih se kupov šote in ohlajenih kurišč, dim ognja jih varuje pred roparicami in moskiti. Navzlic takim vezem je severni jelen ven-

darle ostal divja žival. Sam si išče pašo, določa potek stečin (potovanja), se rodi v prosti naravi in se razmnožuje v kolobarju normalnega ploditvenega časa. Stik s človekom je le v enem delu leta. Predvsem v severnem jeleni ni ugasnil vladajoči nagon potovanja.

Potovanja, ta zagonetna premikanja divjadi, ki jih Brehm enači s selitvami ptic, spadajo prav gotovo k najčudovitejšim in najmikavnejšim naravnim igram. Dogajajo se, podobno kakor nekoč pri severnoameriških bizonih, v ogromnih zaporednih premikih, največkrat ločeno po spolih, in sicer vedno proti vetru.

Spomladi se pomaknejo v obrobne pasove subarktičnih gozdov, gredo potem preko grmičastih gmajn v odprto tundo, kjer košute polegajo svoje teličke, navadno po enega, včasih dva. Potem gredo v severne s snežinkami obeljene daljave tundre, v Gola gorovja ali tudi kakor na Aljaski ali v severni Skandinaviji, ko se obrnejo proti morskim obalam. Jeseni se čreda

zopet vrne v gozdove. Za ta potovanja divjadi naj bi bili različni vzroki. Po prvem naj bi bilo stremljenje, da se izognejo moskitom na jugu, po drugem, da ob celodnevem vplivu polnočnega sonca dobe najugodnejše razvojne pogoje za mladiče. Tretji vzrok naj bi bilo iskanje razne pašne po letnih časih ali pa le nagon k snežnim poljanam najskejnega severa. Zgnete se v ogromne črede deset tisočev, pa tudi nad sto tisoč, da preko sedme stopinje zemeljske širine derjejo čez vse zapreke, čez deroče reke, široka jezera in fjarde, celo 200 km čez plavajoči led v morju, z neukrotljivo dinamiko po pradavnih potovalnih cestah – po zakonih, ki jih je ustvaril »Veliki duh« ljudstev severnih jelenov, bog voda in vetrov.

Na področjih geografske izolacije, kakor na Spitzbergih, Novi Fundlandiji in na Kamčatki ter tudi v južnonorveških Alpah takih potovanj ni, pač pa tamkajšnja jelenjad naredi dnevne pohode, dolge tudi po 35 km. Skoraj ni živali, ki bi zastavljala toliko različnih zagonetk človeku, raziskovalcu in lovcu. Že po svoji zunanji prikazni učinkuje nekam nenavadno kot bitje iz davne preteklosti. To je ledenodobno bitje v pokrajini, kjer se nam zdi, da so se ravno umaknile mogočne zemeljske morene celinskega ledu. Vse drugačna je ta žival kakor lepa in se v skladnosti telesa nikakor ne more meriti z našim navadnim plemenitem jelenom.

Severni jelen ne nosi glave nosno pokonci, in je videti vodoravno drža njegove glave in včasih še povešen vrat kot okorelost. Gobec je kakor preklan in odlakani nosnici si stojita v nenavadnem kotu nasproti. Okoli vpadljivo velikih oči ima zlasti divji jelen bel pas. Dlaka je siva kakor morenski grušč in v septembrskem prebarvanju dobi odtenek plavkaste barve. S tem obarvanjem se v pesku in starem snegu kar zgubi. Ob stra-

Grenlandski severni jeleni

neh temna črta ostro oddeli svetlejšo spodnjo stran. Zelo temne so razmeroma kratke noge. Na njih so široki in razklani parklji značilni, ki se v snegu in močvirjih pregloboko ne udirajo. Pri potujoči jelenjadi slišno, nenavadno pokanje ni od udarjanja parkljev drug ob drugega, temveč od skočnih členkov.

Rogovje nosita, z razliko od drugih vrst jelenov, oba spola. Košute imajo šibko neznatno rogovje, medtem ko pri samcih glavne veje dosežejo dolžino do 150 cm. Na zgornjem koncu so mnogi paročki in obrnjeni nazaj. Značilna sta nadočnika in sivčka, ki sta včasih lopatasta. Rogovje, ki s svojo nenavadno obliko daje videz pravljичne podobe, ima lahko 30 do 40 paročkov ter je umazano belo sive barve. Zimska dlaka je večkrat belična, z gosto do 8 cm dolgo nadlanko in volnasto podlanko. Taka odlakanost dela vmesno zračno plast in je kos vsem zimskim viharjem. Poleg tega se ob začetku zime pod kožo naredi do 10 cm debelo plast tolšče, ki jo arktične živali nujno potrebujejo. Te tolšče da živali največ paša v tundri in Golem gorovju, ki je ob polnočnem soncu izdatna in bogata vitaminov. Severni jelen nikakor ni skromna žival, ki da se redi od samih lišajev, temveč je sladkosnednež kakor komaj kaka druga vrsta jelenjadi. Čreda severnih jelenov se med pašo nenehno premika in vsaka posamezna žival spotoma odgrizne tod kako bilko, tam list, osmuka sočno steblo ali poje nekaj semenskih kobiljic. Ker pa je na severu redilna paša zelo na redko, morajo seveda živali prehoditi dolgo pot. Na eno žival računajo poprečno 18 do 20 ha pašne površine. Jedilni list severne jelenjadi obsega za čuda mnogovrstno hrano. Mimo izredno hranilne trave sivke Golega gorovja so predvsem preslice, vrsta vrb, suhopernik, pogačica, ledeniška zlatica in druge zlatičnice, jelenji šipek,

pritlikava vrba, grahor, pelin, marjetice, mahovne jagode in gobe rastje, ki se domala vse nahaja tudi v Alpah. Pozimi je pomembna paša mahov in lišajev. Od teh je kakih 16 raznih drevesnih, talnih in skalnih lišajev.

Zanimiva je posebnost južnonorveške gorske jelenjadi, divje jelenjadi Hardanskega Vidda in Dovre Fjälla, da se tudi v najostrejših zimah ne pomakne v predele pod gozdno mejo, čeprav je tam obilo drevesne paše, ki jo druge vrste severne jelenjadi izkoriščajo. Divja jelenjad južnonorveških gorovij ima svoja stanišča v Visokih tundrah in golem Fjällu. Norveški lovci so večkrat opazovali, kako ta jelenjad v skalnih stenah na policah z muko trga proste mahove in lišaje, večkrat stoječ na zadnjih nogah ali celo med skoki. Na splošno pa menijo, da se severni jelen privadi na spremenjene pogoje za pašo in da ga vzgoje tudi s konjsko krmo, predvsem z ovsom, senom in košeno travo in da odlično uspeva.

Brez dvoma je pri potovanjih živali odločilna različna prednostna paša v raznih letnih časih. Ta premikanja in potovanja pa človek omejuje. Kakor komaj kaka divjad se severni jelen umika civilizaciji. Tako le redko prestopi avtomobilsko cesto čez gorovje v Hardanškem Viddu in Dovre Fjällu. Njegovi izredno razviti čuti mu omogočajo, da se z začuda veliko spretnostjo umakne vsem zasledovanjem. Tudi na razdaljo 800 m, ko dobi v nos človeka, jadrno zbeži. Tudi sliši dobro. Ob šumu in ropotu se obnaša kakor gams. Prožee se kamenje ali drseč pesek ga ne vznemirjata, kovinski zvok, govorjenje in topotanje pa zelo. Tudi vid ima odličen. Čudovito pa se zna potajiti, pritisniti, tako da več-tisočglava čreda v razdrapanem skalovju, v goličavah z brezni, s tesnimi soteskami, globačami, jarki, zijavkami, dolinami in dolinicami, kar zgine. V mnogočem se

obnaša kakor gams. Tako stara košuta straži, kadar čreda počiva. Če stražeča košuta leže, prevzame stražo druga. Čreda se tudi nikoli ne pase le na enem bregu, kjer bi se mogel v dobrem vetru približati lovec. Dobro loči tudi lovca od turista in je do le-tega vidno zaupljiva.

Lov v neskončnih goličavah je podoban lovu na gamse, le da je mnogo napornejši in glede na lovčeve čute mnogo zahtevnejši. Predvsem je treba z mučno natančnostjo opazovati vetrne razmere in jih nenehno preizkušati. Kakor na gamse je tudi lov na severne jelene mnogokrat zgolj delo z daljnogledom. Po centimetrih je natančno treba preiskovati okolje in mnogokrat se kaka sumljiva lisa v grušču ali ledeniškem pesku izkaže za žival. Pri tem je treba upoštevati hitro premikanje te divjadi. Posluževati se je med drugim treba njihovih prisilnih steza in prehodov, ki jih zastavimo, da končno le pridemo do strele. Težko je pogoditi jelena, ki je v nenehnem gibanju in priteče v drncu, če ne kar v skokih. Pazljivi lovec izbere čakališče ob zanimivih, še sedaj opaznih ostankih vpadnih jam kamenodobnega lovca. Stečine te divjadi se namreč od umika ogromnih ledenih moren niso bistveno spremenile. Za pravega lovca je to morebiti najzanimivejši lov sedanjega časa.

Jubilanti

Narodni heroj Janko Rudolf – šestdesetletnik

Življenjska pot našega jubilanta, člana LD Ig, ki je v tem lovskem letu praznoval svoj 60-letni življenjski jubilej, je tesno povezana z gibanjem in zmagami našega delavskega razreda. Rojen je bil 23. junija 1914. Otroška leta je preživel na Notranjskem. Po uspešni učni dobi za kirurškega mehanika v Ljubljani so ga nato razmere v bivši Jugoslaviji vodile od brezposelnega delavca do občasnih zaposlitev v mali tovarni Sava na Jesenicah in v podjetju Unitas ter tovarni kovinske galanterije Eka v Ljubljani. Že v letih od 1935 do 1940 je sodeloval v sindikatu, spoznaval delavsko

in komunistično gibanje, se udeleževal stavk, demonstracij, protidraginskih akcij in bil leta 1940 tudi eden izmed iniciatorjev za ustanovitev Društva prijateljev SZ. Skratka, bil je intenzivno vključen v vse akcije, ki jih je v bistvu vodila Komunistična partija Slovenije.

Njegovo veliko dejavnost v naprednem delavskem gibanju pa je pretrgalo služenje vojaškega kadrovskega roka in vpoklici na orožne vaje. Kapitulacijo bivše Jugoslavije je dočkal kot rezervist blizu Zagreba, od koder se je vrnil v Ljubljano, se ponovno zaposlil v tovarni Eka in se takoj vključil v odpor proti okupatorju. Zbiral je orožje, strelivo in bil julija 1941 sprejet v Partijo. Vrstile so se njegove odgovorne naloge od vojaškega poverjenika v tovarni, poverjenika delavske enotnosti, člana rajonskega partijskega komiteja za Bežigradom do sekretarja partijske celice in poveljnika bataljona narodne zaščite. Kot tak je organiziral, poveljeval in sodeloval

v sabotažnih akcijah na komunikacije.

Na lastno prošnjo je odšel v NOV julija 1942, v Dolomitski odred. Nato je bil v Šerčerjevi in Ljubljanski brigadi. V NOV je imel odgovorne vojaške in politične funkcije ter je za svoje uspehe prejel številna odlikovanja, med drugim tudi spomenico 1941 in red narodnega heroja. Sedaj živi že vrsto let v Ljubljani in je predsednik Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Kljub angažiranosti v borbenski organizaciji in drugih dejavnostih je vrsto let tudi lovec in uspešno pomaga uresničevati naloge in cilje sodobnega lovstva. Kot delovni predsednik občnega zbora LD Ig leta 1971 je med drugim utemeljil gradnjo objektov za umetno gojitev rac mlakaric. Sprejeti sklep občnega zbora je naslednja leta tudi uspešno branil in ga pomagal realizirati. Tako plavajo danes na poplavljenih površinah, ca. 15 ha, močne jate rac mlakaric.

Na lovskem posvetu smo mu

k njegovemu jubileju iskreno čestitali, še posebno aktivni udeleženci NOV, ki predstavljamo polovico naših članov-lovcov. S tem se tudi lovci pridružujemo številnim čestitkam, ki so jih izrazile predsedniku RO ZZB NOV Slovenije številne organizacije, ustanove in drugi.

Tovariš Janko, ponosni smo, da si v naši sredi, da si lovec, naš član. Želimo ti, da bi si še mnogo let nabiral novih moči v našem lovišču, v tebi tako priljubljenih prepadnih strminah lškega Vintgarja, kjer domujejo gamsi in kjer se skozi ozke tesni romantično prebijata žuboreči Zala in lška.

Lovci LD Ig pri Ljubljani
– J. J.

Jože Volmut je 17. novembra 1974 praznoval svoj visoki življenjski jubilej – sedemdesetletnico. V lovstvu uspešno deluje že čez 25 let. Več let je bil član in tudi predsednik upravnega in nadzornega odbora LD. Velike zasluge ima pri gradnji lovske koče na Krimu v letih 1952-1953 in gojitvenih objektov za race mlakarice v Dragi pri Igu. Skratka, za interese lovstva je vedno pripravljen nuditi materialno in strokovno pomoč. Iz svojega lovskega udejstvanja pa se najraje spominja lova na medveda, ki mu je kot trofeja v največji ponos.

Pomembno je tudi njegovo ilegalno delovanje proti okupatorju od 1941 do 1943, kasneje pa kot vojaškega starešine v NOV, za kar je prejel šest odlikovanj.

Našemu najstarejšemu članu vsi lovci in borci NOV k visokemu jubileju iskreno čestitamo in želimo še mnogo let lovskega – dober pogled.

LD Ig pri Ljubljani – J. J.

Iz LD Vransko

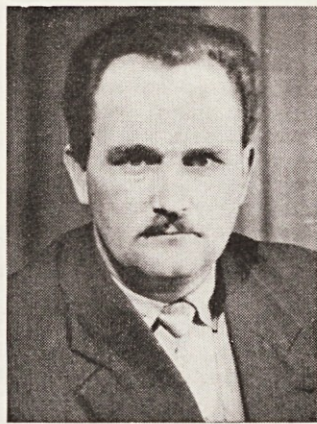
Oto Šildenfeld je 14. okt. 1974 dopolnil 75 let. Mnogo je pretrpel v dveh svetovnih vojnah. L. 1917 je moral na fronto, a se je po vojni srečno vrnil in se takoj vključil

Lovska družina Ig pri Ljubljani po lovu v lškem Vintgarju, 27. oktobra 1968, ko je bil v lovišču te LD uplenjen prvi medved. Odstrel je bil predhodno odobren. V sredini je Jože Volmut s svojo trofejo, s 150 kg težko medvedko, Jože je pred nedavnim praznoval svojo 70-letnico. Prvi z leve je narodni heroj in predsednik RO ZZB NOV Janko Rudolf, član LD Ig, ki je v tem lov. letu praznoval svoj 60-letni življenjski jubilej

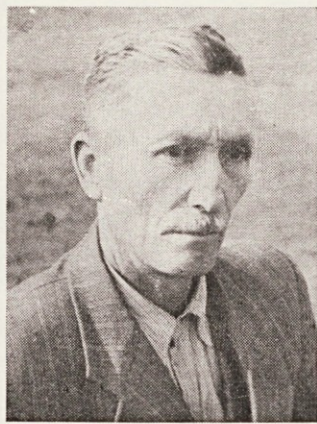

Oto Šildenfeld

Franci Golavšek

Anton Brlek

Dragotin Rupnik

v Narodno stražo. Oddelek Narodne straže, v katerem je bil tudi Oto, je pod vodstvom komandanta Riharda Pestevška odšel v boj na Korško, za našo severno mejo. V drugi vojni proti koncu je bil kot borec NOV zajet in odpeljan v Dachau in Buchenwald. Po vrnitvi iz Nemčije je postal okrajni logar in napredoval v gozdarskega nadzornika.

Lovec je že 43 let, vse od leta 1931, ko je opravil lovskočuvajski izpit. Je soustanovitelj LD Vransko, njen prvi tajnik, kasneje pa blagajnik in gospodar. Za uspešno delo v lovstvu je bil odlikovan z znakom za zasluge.

Tovariš Oto, ob tvojem jubileju ti iskreno čestitamo in želimo še mnogo let – dober pogled.

Franci Golavšek je 24. okt. 1974 praznoval svojo 50-letnico. V NOB je sodeloval že l. 1941, kot dijak celjske gimnazije, in kmalu stopil tudi v partizane. Učiteljske je končal po vojni in se posvetil vzgoji mladine na Vranskem, Svetini, Marija Reki, od leta 1953 pa zopet na Vranskem, do invalidske upokojitve.

V lovske vrste se je vključil takoj, ko je dokončal šolanje. Že 20 let je tajnik naše LD. Mnogo časa posveča gojitvi in zaščiti divjadi, vzgoji lovske psov, na kinoloških prireditvah pomaga kot sodnik-pripravnik, na osnovni šoli na Vranskem je ustanovil lovski krožek in prenekaterga lovca-pripravnika je pripravil na lovski izpit.

Je aktiven družbenopolitični delavec, večkrat predsednik KO ZB NOV. Sodeluje tudi v organizacijah na nivoju občine in Lovske zveze Celje. Odlikovan je z medaljo za hrabrost, medaljo zaslug za narod, redom dela s srebrnim vencem, z znakom za lovske zasluge in odličjem za telesno kulturo.

Spoštovani Franci, ob jubileju ti želimo, da bi še mnogo let užival lepote našega lovišča in narave sploh ter še nadalje sodeloval v naši LD in drugih organizacijah.

Člani LD Vransko

Dragotin Rupnik je 4. 11. 1974 praznoval svojo 70-letnico. Kot ljubitelj narave se je že v mladosti ves posvetil lovstvu. Leta 1946 je sodeloval pri ustanovitvi naše LD in bil več let njen starešina in tajnik. Zelo zaslužen je tudi, da ima naša LD svoj lovski dom. Kljub visoki starosti je še danes zelo aktiven član upravnega odbora LD. Ob jubileju mu želimo še mnogo let zdravja, osebne sreče in lovski – dober pogled!

LD Podkum – K. B.

Anton Brlek je 16. dec. 1974 praznoval svojo 75-letnico, hkrati pa tudi 48 let lovskega udejstvovanja. Že kot mlad fant je moral v vojsko in leta 1917 na soško fronto, od tu pa v ujetništvo. V drugi svetovni vojni je so-

deloval v NOB in bil odlikovan z redom zaslug za narod. Takoj po osvoboditvi je skupaj z nekaj tovariši ustanovil LD Cirkulane. Po združitvi te LD in LD Zavrč je leta 1953 naredil lovskočuvajski izpit in potem kot lovski čuvaj opravljal svojo službo z veliko ljubeznijo.

Vestnemu, dobremu in marljivemu članu »zelenega« organizacije še mnogo let zdravja in – dober pogled!

LD Cirkulane v Halozah
– S. K.

odložil in bil predsednik nadzornega odbora LD vse do letos. Kot lovca z bogatimi izkušnjami in znanjem je pritegnila k sodelovanju tudi LZ Maribor in mu zaupala številne funkcije; bil je član več njenih komisij, komisije za lovske izpite kar 15 let.

Za svoje marljivo in neutrudno delo na raznih področjih udejstvovanja v lovstvu je dobil več priznanj in bil odlikovan z znakom za zasluge ter redom II. stopnje. Jubilantu čestitamo in želimo še mnogo let dobro zdravje, veliko lovskega užitka in – dober pogled!

Člani LD Hoče

Franc Pušnik, častni član LD Vitanje, odlikovan z znakom za lovske zasluge, je 30. 11. 1974 dopolnil 85 let, praznuje pa tudi 55 letnico lovske-

Robert Koren

ga udejstvovanja. Še vedno je navdušen lovec, vendar zaradi bolezni v nogah ne more več na lov. Zato mu je vsak obisk vitanjskih lovcev in razgovor z njimi prijetno razvedrilo in spodbuda. Njegovi številni tovariši in prijatelji, še posebej vsi vitanjski lovci, mu k tako visokemu življenjskemu jubileju iskreno čestitamo in želimo še mnogo zdravih in zadovoljnih let.

Člani LD Vitanje – E. K.

Drago Rak je 28. 10. 1974 praznoval v družbi sodelavcev svojo 50-letnico. Letos pa praznuje tudi 35-letnico svojega udejstvovanja v lovstvu. Več let je vesten tajnik LD, gospodar lovske koče in tudi delaven v družbenopolitičnih organizacijah. Opravil je tudi tečaj in izpit za lovskega čuvaja. Zaradi svojega nesebičnega dela v lovstvu je bil odlikovan z znakom za zasluge, kot udeleženec NOB pa tudi z vojaškimi odlikovanji.

Svojemu priljubljenemu tovarišu čestitamo k jubileju in mu kličemo: Še na mnoga leta med nami!

LD Braslovče – L. A.

Lovska organizacija

Tujima lovcema odpovedano gostoljubje

Verjetno ni v Sloveniji lovske družine, ki se ne ukvarja z lovskim turizmom. Nekatere družine sprejemajo manjše, druge večje število tujih lovcev. Med tujimi lovci so tudi taki, ki so že 10, 15 in več let pavšalni gostje naših LD (predvsem v loviščih lov. družin LZ Koper, ZLD Gorica, LZ Postojna). Mnogi med njimi so si pridobili tako zaupanje naših lovcev, da jih

Člani LD Komenda pred svojim domom

cenijo in spoštujejo bolj kot člane svoje LD. Iz slepega zaupanja do tujih lovcev pa se izrodi prenekateri neprijetna zadeva. Vsekakor zasluži primer, ki ga v naslednjih vrstah opisujem, premislek vseh slovenskih lovcev, ne le prizadetih!

Ob 15. uri 6. oktobra 1974 so koprski miličniki naleteli v lovišču LD Šmarje pri Kopru na italijanskega državljanca Luciana Ragazzija in Sergia Borina, pavšalna gosta omenjene LD, ki sta lovila sama, brez spremstva člana LD Šmarje. Povedala sta, da lovski čuvaj LD Šmarje ve, da sta sama v lovišču. Tako so v LD Šmarje pri Kopru delali že več let. Italijanska gosta sta prenočevala pri zasebnikih in na domu lovskega čuvaja ter od tam odhajala sama v lovišče. V nadaljnjem postopku so miličniki ugotovili, da nobeden od njiju ni prijavil orožja ob vstopu v SFRJ, niti se nista prijavila za bivanje v SFRJ, kot to določajo predpisi. V zvezi s tem je PM Koper proti italijanskima lovcema ukrepala v skladu z zakonom o prehajanju čez državno mejo in gibanju v mejnem pasu ter z zakonom o gibanju in prebivanju tujcev v Jugoslaviji. Zaseženo jima je bilo orožje, sodnik za prekrške ju je kaznoval z denarno kaznijo

in odpovedano jima je bilo gostoljubje za dve leti. Po vsem tem so se našli v LD Šmarje pri Kopru njihovi zagovorniki, ki so hoteli zadevo omiliti. Nesprejemljive so navedbe gospodarja LD Šmarje, češ da so imeli težave z iskanjem vodičev za njuno spremstvo, da so jima popolnoma zaupali in da sta se pri prihodu in odhodu v oz. iz lovišča zmeraj javljala na domu lovskega čuvaja. Če izhajam iz tega, da naše lovske družine niso komercialne organizacije, da ne poslujejo po klasičnem načelu proizvodnih organizacij, menim, da bi morale polagati več pozornosti samozaščiti in zaščiti naše jugoslovanske družbe in ne bi smele gledati samo na komercialno stran lova.

Franc Skok

Življenje in delo LD Komenda

Predhodnik Lovske družine Komenda je bilo Lovsko društvo Komenda, ustanovljeno 3. 9. 1921, ki je ob ustanovitvi imelo 9 članov. Skozi dolga leta svojega razvoja se je članstvo pomnožilo na 33.

Člani LD so si za 50-letnico lovskega društva oziroma

družine zgradili lovski dom, največ z brezplačnim delom. Leto dni kasneje so razvili tudi lovski prapor.

Lovišče, ki ga upravlja LD Komenda, je ravninsko in hribsko ter meri le 2400 ha. V predelu lovišča so večja naselja in več zelo prometnih cest, na katerih je povožene mnogo divjadi.

Za boljše strokovno znanje je bilo več predavanj, predvajani pa so bili tudi strokovni lovski filmi.

V lovišču je močno zastopana srnjad, fazani, zajci in jerebice. Tudi gozdnih jerebov ne manjka. Divji prašiči in jeleni so pa le prehodni. LD Komenda vsako leto sprejme na lov tudi manjše število inozemskih lovskih gostov. Dohodki, ustvarjeni pri gospodarjenju z loviščem, se vlagajo nazaj v lovišče. Vsako leto vložijo večje število fazančkov, občasno pa tudi zajce. V zadnjih letih se je stalež zajcev in jerebic precej povečal.

F. B.

Predstavljamo Lovsko družino Brežice

LD Brežice upravlja eno najmanjših lovišč na območju Lovske zveze Posavje. Kljub temu pa ima 41 članov. Lo-

višče meri le 2425 ha, lovne površine pa je okoli 2000 ha, od tega 500 ha listnatih gozdov in 1500 ha obdelovalnih kmetijskih površin.

Lovišče je ravninsko, na levem bregu Save, v okolici Brežic. Del lovišča (ca. 400 ha) je vsako leto za 2–3 dni poplavljen. Takrat je na poplavljenem področju vedno uničene nekaj srnjadi, skoraj vsi zajci, pa tudi mladi fazani in jerebice, če je poplava spomladi. Stalež spomladi 1974 je bil ocenjen na 60 srnjadi, 120 zajcev, 200 fazanov in 20 poljskih jerebic. Lovišče je bonitirano in je dejanski pomladanski stalež divjadi skoraj enak bonitiranemu staležu.

V lovišču se redno zadržujejo tudi race mlakarice, precej je lisic, tudi jazbec in divja mačka nista tako redka. Čudno, zadnja leta opazajo v tem ravninskem lovišču tudi gozdne jerebe. Na jesen, ko zori koruza, pride v lovišče od sosedov tudi kak divji prašič, ki včasih tukaj ostane prek zime, do zgodnje pomladi. Leta 1970 je LD Brežice (skupno z LD Globoko, LD Kapele, LD Dobova) naselila damjeko: 3 jeline in 5 košut. Sedaj je v loviščih omenjenih lovskih družin ugotovljenih 17 damjekov.

Omeniti je treba vsakoletna vlaganja fazanjih kebkov. Pet, šest let nazaj LD Brežice vložil letno poprečno po 400 fazančkov. Zaradi tega je bil inozemski lovski turizem zelo uspešen. Poprečni letni odstrel v zadnjih letih znaša 15–20 srnjadi, 100–120 zajcev in 300–400 fazanov. Jerebice so popolnoma zaščitene. Tudi zajce zadnji dve leti čuvajo in dovoljujejo majhen odstrel.

Pred leti je LD dogradila v Dobravi pri Brežicah lep lovski dom. V nedeljo, 15. septembra 1974, pa se je članom uresničila še druga dolgoletna želja: razvili so svoj lovski prapor. Pokrovitelj razviti je bilo Gozdno gospodarstvo Brežice. V lepem, sončnem vremenu so se pri lovskem domu v Dobravi zbrali vsi člani LD Brežice, predstavniki sosednjih lovskih družin, Lovske zveze Posavje, Gozdnega gospodar-

Ing. Vlado Jenko, predsednik LZ Posavje in zastopnik pokrovitelja GG Brežice, govori pri razvitiu prapora LD Brežice

stva Brežice ter Skupščine občine Brežice. Na slovesnosti sta govorila starešina LD Štefan Bobnar in predsednik LZ Posavje ing. Vlado Jenko. Prapor je razvil v imenu pokrovitelja in ga izročil v čuvanje praporščaku

LD Tonetu Šulerju direktor GG Brežice in predsednik LZ Posavje ing. Vlado Jenko. Spominske trakove so pripeli na prapor predstavniki Lovske zveze Posavje, GG Brežice, LD Artiče, LD Čatež in LD Globoko.

Na slovesnosti so podelili tudi spominske diplome in priznanja zaslužnim članom ob njihovih življenjskih jubilejih. Prejeli so jih: Oto Oršanič, Ivan Zagode, Martin Omerzelj, ing. Vlado Jenko, Milko Vučajnk, Tone Kostanj-

Člani LD Brežice pred svojim lovskim domom v Dobravi

Foto B. M.

šek, Rafko Strajner, Tone Čepin, Ivan Bogovič, Stefan Bobnar, Tone Šuler, Vinko Jurkas, Ivan Omerzo, ing. Bogo Oberč, Tone Vimpolšek, Alojz Resnik.

Po slovesnosti se je prireditev nadaljevala v prijetnem lovskem srečanju.

V. J.

Odlični strelci LD Gornja Radgona

LD Gornja Radgona se s strelstvom ukvarja že vrsto let. Čeprav so razpoložljiva finančna sredstva vedno skromna, strelci dosegajo zadovoljive rezultate. Posebno priljubljeno je streljanje na umetne golobe. Strelsko ekipo sestavljajo: Stane Ribič, Oskar Šmid, Janko Kralj, Franc Strniša. Vsi so navdušeni strelci. Ni jim žal časa niti truda, ki ga porabijo ob nedeljah na raznih streliščih. In koliko lastnih finančnih sredstev je še dodatno treba vložiti, da so uspehi vidni! S strelstvom so povezani še drugi pereči problemi. Strelci LD Gornja

Radgona so v letu 1974 dosegli velike uspehe. K temu so pa v veliki meri pripomogle tudi njihove razumevajoče žene, ki jih niso ovirale pri udeležbi na raznih tekmovanjih.

V letu 1974 se je radgonska strelska ekipa udeležila 11 meddružinskih tekmovanj in osvojila 6 prvih mest, 4 druga mesta in 1 tretje mesto. Številno zbirko pokalov so si radgonski strelci v preteklem letu obogatili še z 9 pokali.

Višek uspehov je bil vsekar nastop na prvenstvu Lovske zveze Slovenije v Kopru. Ekipa LD Gornja Radgona je na republiškem prvenstvu v Kopru zastopala Lovsko zvezo Gornja Radgona in v hudi konkurenci zasedla tretje mesto na golobe in tretje mesto v kombinaciji.

Vložen trud in finančna sredstva torej niso bili zaman. Želeti je, da bi odlična ekipa LD Gornja Radgona še vnaprej ostala tako složna in tudi v letu 1975 dosegala odlične uspehe.

F. S.

Mladi pišejo

Moj prvi lov

Neko nedeljo sem odšla z očkom na skupni lov. Pred vsakim takim lovom je zbor, na katerem lovci izžrebajo stojišča. Stojišča so označena, da vsak lovec ve, kje je njegovo mesto. Na zboru se tudi domenijo, kaj lahko streljajo, nato jih lovovodja in njegovi pomočniki – imenovani postavljači – odvedejo v lovišče.

Gonjači so bili brez psov, tudi lovci jih niso imeli. Pustili so jih doma. Gonjači so rekli, da bodo divjad pritislili pred lovce. Zato se tak lov imenuje pritisk.

Kakor se spominjam, je bilo takrat dovoljeno streljati lisice, zajce, jelene in srne. Če bi bili na lovu tudi psi, bi bila to brakada. Na brakadi je pa prepovedano streljati srnjad in jelenjad. Divjad pred psom prehitro beži in lovec je ne more oceniti, če je takšna, da jo sme ustreliti.

Lovovodja je končno vsem želel dober pogled in odšli smo. Bila sem zelo nestrpna, rada bi videla, da bi očka prinesel domov plen in razveselil mamico. Stopali smo po rosnjavi in kmalu sva z očkom zavila v stran. Tam mi reče, da je tu najino stojišče. Mislila sem, da bom morala več ur stati, ker je pač stojišče. A oče postavi lovski stolček zraven drevesa in mi reče, naj sedem, da je na stojišču dovoljeno tudi sedeti.

Očka je napolnil puško in se naslonil k drevesu. Čakava in čakava. Nič mi ni bilo dolgčas. Prisluškovala sem šumenju v vejah košate smreke. Naenkrat pretrga tišino premikanje v grmovju. Srce mi je začelo burno utripati. Kaj se bo prikazalo? Ali medved, volk, lisica? Ne, iz goščave je stopil mogočen jelen. Očka je imel že puško pri licu, a jo je povesil. Jelen je obračal glavo nazaj, v smer, kjer so se pomikali gonjači. Ni naju opazil, tudi

zavohal naju ni, saj je sapa vlekla od jelena proti nama. Napeto in nepremično sem gledala lepo, mogočno žival. Kako ponosno je jelen držal glavo, na kateri se je dvigalo močno rogovje! Tedaj sem se nekoliko premaknila in veličastna prikazen je odskočila. Kako krasna divjad!

Po lovu sem vprašala očka, zakaj ni streljal. Odgovoril mi je: »Bil je prelep za odstrel. Samo slabotnega bi lahko, takšnega, ki bi težko preživel zimo.«

Spoznala sem, da lov ni samo ubijanje, ampak predvsem pričakovanje, upanje in opazovanje.

Nina

Vprašanja – odgovori

Pes čuvaj se klati po lovišču

Vprašanje:

Gospodar osamljene kmetije, ki je sicer že večkrat storil tudi marsikaj dobrega za divjad in naše lovišče, je pred letom nabavil velikega psa čuvaja. Na lovskem posvetu pa je naš član poročal, da je tega psa že nekajkrat videl samega v lovišču. Ni streljal nanj, češ da je pes čuvaj na osamljeni kmetiji nujno potreben. Ko ga je drugič videl potikati se v lovišču, je stopil h kmetu in ga opozoril, naj ima psa privezanega. Gospodar pa ga je grobo zavrnil in mu rekel, da ga zaradi psa nikdar več ni treba k hiši. Kaj storiti? Nekateri člani so predlagali, da naj bi pes kar na tistem zmanjkjal, če ga še

kdaj zalotijo v lovišču. Drugi so menili drugače. Cenjeno uredništvo prosimo za nasvet.

Z. A., starešina LD

Odgovor:

Ne bi bilo dostojno, da bi psa pokončali naskrivaj. Zakaj ne bi odkrito pokazali svojih kart. Starešina, tajnik ali gospodar LD naj stopi h kmetu in naj se z njim odkrito pogovori. Prepričani smo, da bi tak pogovor lahko popravil odnose med LD in kmetom. Vendar ne za ceno, da bi se njegov pes lahko še nadalje potikal po lovišču. Če so pa morda odnosi med vami in njim že tako napeti, da osebni kontakt nikakor ne bi bil koristen, naj mu pa LD pošlje priporočeno pismo, nekako naslednje vsebine:

»Spoštovani tovariš! Člani naše lovske družine vedo, veste pa tudi vi, da se je vaš pes že nekajkrat potikal po našem lovišču. Tako lahko nastane škoda na divjadi. Vljudno vas prosimo, da psu onemogočite kakršno koli pohajanje po lovišču, še zlasti zdaj v zimskem času, ko se divjad v visokem snegu težko uspešno umika zasledovalcu.

S tem v zvezi pripominjamo, da po 23. čl. zakona o lovstvu (Ur. list SRS, št. 22/66) lovci smemo pokončati psa, če je oddaljen več kakor 200 m od hiš ali več kakor 50 m od gospodarja. Po odločbi za povrnitev škode na divjadi (Ur. list SRS, št. 5/73) pa od vas npr. za pokončano srno oziroma srnjaka lahko izterjamo odškodnino v višini 3.000,00 din. V omenjeni odločbi so navedene odškodnine tudi za drugo pokončano divjad.

Vemo in razumemo, da imate radi svojega psa, saj je pes eden najboljših človekovih prijateljev. Zato vam kakor tudi nam ne bi bilo ljubo, če

bi vam ga morali pokončati. Razumeti pa morate, da lovski zakon nalaga tudi nam lovcem dolžnost: — čuvanje divjadi. Smatrajte ta naš dopis kot dobrohotno opozorilo z iskreno željo, da smo z vami v dobrih odnosih. Toda če naša dobronamerna beseda ne bo zalegla, krivdo pripišite sami sebi, ker se bomo sicer morali poslužiti pravice, ki nam jo daje omenjeni zakon oziroma odločba. Z iskrenimi tovariškimi pozdravi!«

Uredništvo

Foto - kino klub Diana

Natečaj za najboljše fotografije divjih živali v zimski naravi

Fotokino klub Diana je za leto 1975 izdal stenski lovski koledar v še večji nakladi kakor lani. Spričo izredno lepih barvnih posnetkov divjadi, ki prekašajo one v koledarju 1974, izredno mnogo lovcev sega po koledarju 1975. Tudi Društvo ljubiteljev psov ptičarjev se ni izneverilo svoji tradiciji in je tudi letos izdalo kinološko-lovski koledar. Tako je torej »na ših« koledarjev za leto 1975 na voljo dovolj. Zato se je uredništvo odločilo, da letos v januarskem LOVCU ne bo priložilo Lovčevega koledarja, pač pa bo številko obogatilo s posebno prilogo. V zimskem času v naravi prevladujeta črna in bela barva, zato sta uredništvo Lovca in Fotokino klub Diana sredi novembra razpisala natečaj za najboljše črno-bele fotografije divjih živali v zimski naravi.

Na razpis, s katerim smo seznanili vse člane Fotokino kluba Diana, je poslalo 24 avtorjev skupno 72 posnetkov.

Žirija je 1. nagrado (500 din in honorar revije Lovec) dodelila »lovcu samo s fotoaparatom« ing. T o m a ž u

K o č a r j u iz Ljubljane, ki se mu je končno le posrečilo dobiti na »muho« močnega jelena. Še v decembrskem Lovcu 1974 je v zapisu »Na zalazu s fotoaparatom« izrazil nezadovoljstvo, da mu še ni uspelo fotografirati jelena. Kmalu po tem pa je imel »lovski blagor« in po uspelem posnetku si je lahko zataknil zeleno vejico za klobuk.

Drugo nagrado (300 din in honorar revije Lovec) je dobil za fotografijo lisice vsem bralcem Lovca že dobro znani odlični in plodovit lovec-fotograf ing. Janez Černač iz Kočevja. Černač je s tem posnetkom dokazal, da zna poleg razne divjadi odlično ujeti v svoj aparat tudi zvito lisico.

Tretja nagrada (200 din in honorar revije Lovec) je pripadla Jožetu Lavtižarju iz Gozd-Martuljka za posnetek ljubke čopaste sinice.

Kočarjev jelen je na prilogi slika 8, Černačeva lisica je slika 6, Lavtižarjeva sinica pa slika 5.

Poleg nagrajenih fotografij objavljamo na prilogi še nekaj drugih odličnih posnetkov divjih živali v zimski naravi. Ivan Mikec-Mitja, predsednik Fotokino kluba Diana, se je udeležil natečaja izven konkurence. Tudi ena njegovih odličnih fotografij je objavljena na prilogi.

C. F.

Lovski oprtnik

Ris prodira proti snežniškim gozdovom

Že ob izpustu risov v kočevske gozdove so lovci LD lga vas menili, da se bodo risi prej ali slej pojavili tudi v našem lovišču in potem naprej v snežniških gozdovih, kjer imajo vse pogoje, da zopet zažive kakor nekoč.

Vse od izpusta risov na Kočevskem smo člani pri vsakem obhodu budno pazili, če bi kje našli dokaze o prisotnosti risa. Toda do nedavnega za to ni bilo nikakih dokazov in ostanke kake požrte srne ali druge divjadi smo vedno pripisali redkim volkovom, lisicam in pote-puškim psom.

Toda 3. novembra 1974 je bil na skupnem lovu ugotovljen ris tudi v našem lovišču. Člani LD so se zbrali pri lovski koči »Urški« in tam začeli lov, tihi pogon na jelenjad in srnjad. V prvih dveh pritiskih ni bilo lovskega blagra. Gonjači so sicer dvignili nekaj živali, vendar lovci niso nič uplenili. Šele v tretjem pritisku okrog Svinjskega hriba blizu znane Racne gore je bil uspeh. V tem predelu se skoraj vedno zadržuje jelenjad. Tudi tega dne so bili jeleni in košute. Že v začetku pritiska so padli prvi strelji. Škrbčev Mitja je podrl jelena dvanašteraka. Uplenjen je bil še slab starejši srnjak brez rogovja. Vsi so Mitji čestitali k uplenitvi, saj je bil to njegov prvi jelen, pa tudi prvi dvanašterak v našem lovišču.

Sledil je zadnji pritisk v Racni gori, kjer je številna srnjad, jelenjadi, nekaj lisic pa tudi kak medved in volk. Bilo je premalo lovcev, da bi zastavili vsa stojišča okoli gore, zato so se razporedili na glavnih prehodih divjadi. Ob pol treh popoldne so gonjači pritisnili divjad proti stojiščem. Lovec Janez Drobun je stal ob debeli jelki, približno v sredini razporejenih lovcev. Naenkrat zagleda kakih 50 m od sebe v goščavi, da se nekaj premika. Dvignil je puško in čakal, kaj bo prišlo. Sprva je mislil, da je srna. Brž ko je pa zagledal celo žival in opazil veliko mačjo glavo s čopi na uhljih ter njen kratek rep, je takoj spoznal risa, ki se mu je medtem že približal na kakih 30 m. Tedaj je tudi ris opazil Drobuna, obstal, povohal proti lovcu, odskočil in spremenil smer naravnost proti stojišču Jožeta Zgonca, ki je opazil, da teče nekaj proti njemu in takoj spoznal risa. Stal je za drevesom in ga gledal, kako je v lahnem

9. Vojko Bizjak: Ali boš našla svojo zalogo pod snegom?

10. Konrad Mlinar: Da bi bilo le samo toliko snega!

Foto VI. Pleničar

drncu tekkel le kakih 10 m od njega. Tedaj je Drobun na sosednjem stojšču zaklical Zgoncu: »Pazi, ris gre proti tebi, ne streljaj!«

Po pogonu nekateri lovci niso verjeli, da je bil ris. Toda sled v snegu je razločno potrjeval, da je bil ris na Racni gori.

Ker nekateri lovci naše LD nastavlajo razne pasti lisici, kunam in jazbecu, je bilo sklenjeno, da s tem takoj nehajo, da se ne bi slučajno v kako past ujel ris, kakor se je to zgodilo onemu, ki so ga našli mrtvega v lovišču LD Ribnica. Čas bi že bil, da bi tudi z zakonom prepovedali nastavljanje take pasti (stopalke), v katerih se ujeta živali mučijo in so nevarne tudi risu, plemeniti zveri naših gozdov.

Franjo Bavec, LD Iga vas

Lovci imamo tudi dolžnosti!

Lov s puško in psom je v vseh letnih časih veliko doživetje. Spomladi ob zori, ali poleti, ko v soncu žarita polje in gozd. In kako je gozd lep v pozni jeseni, kako prijetno je zarana brodit po grmovju, kjer se zbirajo ptice, da odlete na jug v tople kraje. Lepo se je sprehoditi po gozdovih, senoženih, travnatih lokah, ob

potočku in mlaki, ko je breza vsa zlata, kakor pravljичno drevo... In pozimi, ko gázimo sneg, dihamo mrzel, oster zrak, ko nas slepi bela bleščava pod modrim sončnim nebom...

Lovci pa imamo tudi dolžnosti, pozimi predvsem obiskujemo krmišča in krmimo divjad. Krmljenje mora biti organizirano. Naj ne bo samo dolžnost lovskega čuvaja, ampak slehernega lovca! Saj lov ni samo plenitev divjadi, ampak še bolj čuvanje in gojitev. Slab lovec tisti, ki gre v lovišče samo zato, da domov prinese plen. Ali ni najlepša rekreacija, da greš s polnim nahrbtnikom v lovišče, gaziš sneg, opazuješ, se ustaviš ob krmišču in natreseš hrane fazanom, jerebicam, krmilne jasli pa založiš s senom in vejniki za srnjad, jelenjad. Zdi se mi, da imajo najpraviše urejeno v tistih lovskih družinah, kjer že jeseni napravijo načrt krmljenja. Hrano čez leto zberejo pri vodji posameznega revirja, člani-lovci pa so jo dolžni po razporedu v določenem času raznašati ali prepeljavati po krmiščih.

V dobro založenih krmiščih poleg divjadi dobijo hrano tudi drobne, nelovne ptice, če jim niso v preveliko nadlego vsiljive šoje in srake. Drobne sinice, žolne, dekle in še nekatere druge ptice lovci krmimo tudi z uplenjeno mesojedo divjadjo. Odrte lisice, potepuškega psa, mačke nikar ne zavržimo. Truplo obesimo v gozdu ali doma blizu hiše v zavetni kraj in ptice bodo daljši čas preskrbljene s kalorijami. Ne pozabimo tudi na ptičje pogache. V raztopljen loj natresemo seme sončnic in drugo zrnje. Ko se loj strdi, pogacho obesimo prosto ali v nosilni mreži ali v obrnjenem cvetličnem lončku na vrt, v gozd, pred lovsko kočjo ali pred okno svojega stanovanja.

S posebnim veseljem lahko ugotavljamo, da je po naših mestih in vaseh vedno več ptičjih krmilnic. To je dokaz, da imajo naši ljudje do teh koristnih in ljubkih prebivalcev naših polj, gozdov in gora pravičen odnos. V krmilnicah pa mora biti tudi prava ptičja hrana. Kruh in

krumpir na splošno pticam škodujeta, ker se navzameta vlage. Za znojede ptice pridejo v poštev predvsem semena, zlasti tista, ki vsebujejo maščobe, npr. seme sončnic in buč. V Kranjski gori sem videl lično izdelano krmilnico, obešeno pod ostrešje. Tako nameščena krmilnica je varna pred mačkami in drugimi sovražniki ptic. Kako prijetno je človeku pri srcu, ko skozi okno opazuje ob krmilnici ptice, ki jih je snežni metež prignal prosit k človeškim bivališčem.

Skrb za drobne ptice ni samo stvar srčne kulture, ampak tudi naša gospodarska dolžnost, saj so razne ptice – nekatere bolj, nekatere manj – najzanesljivejši človekov zaveznik v boju proti raznim škodljivcem v sadovnjaku, na polju in v gozdu. Ljubezen do ptic prenašajmo na mladi rod!

Vladimir Pleničar,
član Gorske straže
LD Vodice

Iz starega veka

Vsi zgodovinski viri nas uče, da se je človek že v predzgodovinski dobi bavil z lovom, ne za šport ali rekreacijo, pač pa zaradi hrane. Kasneje se je pomen lova spremenil. Ko je bilo že dovolj vsakovrstne hrane, je postal lov privilegij vladarjev in njihovih pokrajinskih predstavnikov, kasneje zemljiških gospodov itd. Prikazati hočem, kako je bilo z lovom v času proti koncu 5. in v začetku 6. stoletja p. n. št.

O tem imamo zanesljive podatke v »Sališkem zakonu«, ki v barbarski (neklasični) latinščini navaja ljudske pravice saliških Frankov. Ko so bili Franki še pogani, so po naročilu ljudskih poglavarjev štirje večji pravniki napisali te ljudske pravice in dolžnosti, čemur bi danes rekli »kazenski zakonik«.

Sališki zakon je izključil ženske kot naslednice na prestolu, kar je veljalo kasneje še v francoskem in španskem dednem nasledstvu, deloma nekaj časa tudi v Angliji.

V tem zakonu so zanimive določbe, s katerimi naj seznanim tudi naše lovce:

Tatvina psov

Če kdo ukrade ali ubije lovskega psa vodiča, naj se obsodi na kazen 600 dinarjev (dinarus), kar znaša 15 solidov (solidus).

Kdor ukrade ali ubije pastirskega psa, se obsodi na odškodnino in obresti pa tudi na kazen 120 dinarjev, kar znaša 3 solide.

Tatvina lovskega plena

Ako kdo ukrade ali skrije nekaj od raznih vrst tujega ulova, naj se obsodi poleg odškodnine in obresti še na kazen 1800 dinarjev, kar znaša 45 solidov. Ta predpis je treba uporabljati tako pri lovu kakor pri ribolovu.

Ako kdo ukrade ali ubije znamenovanega udomačenega jelena, priučenega za lov, in se po pričah dokaže, da ga je gospodar že uporabljal za lov ali da je z njegovo pomočjo ubil dve ali tri divje živali, naj se obsodi na kazen 1800 dinarjev, kar znaša 45 solidov.

Medtem pa, če kdo ukrade ali ubije kakršnegakoli udomačenega jelena, ki še ni bil na lovu, naj se kaznuje na 1400 dinarjev, kar znaša 35 solidov.

Denarius (od tod beseda »dinarus« oziroma »denar«) je bilo plačilno sredstvo v stari rimski republiki, v začetku le iz srebra. Najprej se je delil na 10 asov, kasneje na 16 asov. V času Konstantina Velikega, rimskega cesarja (od 286 do 337), so denar delili na kvintarije (1/2) in sesterce (1/4). Današnje vrednosti ni mogoče ugotoviti. Solidus je bil zlat kovanec, ki ga je dal najbrž cesar Konstantin kovati namesto dotedanjega zlatega cesarskega kovanca »aureusa«. Solidus je bil splošen trgovski denar. Tudi temu ni mogoče določiti vrednosti, saj tedaj ni bilo na trgu toliko raznih vrst blaga, niti ni bila vrednost vedno enaka.

Priredil Lojze Cafuta,
Sežana

Uplenitev kapitalnega jelena

Dne 25. septembra 1974 je v lovišču LD Žabnik-Obrov (LZ Koper) Anton Jakomin iz Kopra, član omenjene družine, uplenil kapitalnega jelena, pravičnega štirinajstera. Njegovo rogovje so ocenili na okrog 210 točk. ki se je povsem zanesljivo uvrstilo med deseterico najmočnejših jelenjih rogovij v Sloveniji.

Kot zanimivost je omembe vredno, da je bil jelen, star nad 12 let, uplenjen na skrajnem južnem področju »notranske jelenje populacije. Sicer je pa jelenjad že vrsto let stalna divjad tudi v Brkinih. Domačini menijo, da bo avto cesta Vrhnika-Postojna-Razdrto, ki je presekala življenjsko važne poti divjadi, tudi močno omejila stališče jelenjadi v teh predelih.

B. Krže

Časi se spreminjajo

Mnogo, kar je v preteklosti veljalo za pravilno, sedaj ugotovljamo, da ni pravilno. Mladi strokovni kadri rušijo okoreli konservativizem. Nekje lažje, nekje težje, a vendar. Tako je tudi v lovstvu. Žal še danes pišemo in govorimo o roparicah, namesto o mesojedi in rastlinojedi divjadi.

Kako smo včasih gledali na lov in kakšen odnos smo imeli do divjadi? Danes se sprašujem, kam bi prišli, če bi tako nadaljevali. Število lovcev se je pomnožilo, lovsko orožje izpopolnila itd.

Ko sem odložil partizansko orožje, sem ponovno prišel pod komando pokojnega Janeza Hribarja, takrat ministra za kmetijstvo, ki me je imenoval za načelnika gošpodarskega odseka takratnega okraja Trebnje. Bili so odkupi in obvezne oddaje. Sestanki, konference iz dneva v dan. Če ni šlo, kakor sta zahtevala takratni čas in on, me je pošteno nadrl. Kadar pa sva bila sama, sva bila zopet stara partizanska prijatelja.

Ob neki priložnosti prejmem vabilo za sestanek v Ljubljani. Na dnevnem redu je bila samo ena točka: po-

končevanje divjih prašičev. V majhni sobi v Ljubljani se nas je zbralo menda osem. Predsedujoči je poudaril, da so po nalogu ministra za kmetijstvo sklicali strokovnjake za pokončevanje divjih prašičev, češ da delajo občutno škodo na poljskih kulturah in da zavoljo tega pešajo odkupi kmetijskih pridelkov. Še danes ne vem, kdo se je spomnil name, češ da imam veliko izkušenj v lovu na divje prašiče iz Makedonije. Med drugim je eden izmed navzočih predlagal, da bi po koruznih njivah in krompiriških prašičem začeli nastavljanje cianovodikove kapsule. Za besedo sem prosil tudi jaz in poudaril, da bi bil na ta način uspeh skromen. Predlagal sem drugo možnost, s pripombo, da pa to ni niti etično niti lovsko ter da je nevarno tudi domačim prašičem in ljudem. Nabavili naj bi domače puške, ki naj bi jih veterinarji pred izpustitvijo v predele, kjer se zadržujejo divji prašiči, cepili s svinjsko kugo in tako divje okužili.

S tem je bil sestanek pri kraju. Na srečo se niti prvi niti drugi predlog ni uresničil. Pač pa je začasni zakon o lovu določil, da se v predelih, kjer divji prašiči povzročajo škodo na poljskih kulturah, organizirajo skupni lovi, na katerih morajo obvezno sodelovati kot gonjači tudi kmetje.

Tone Črnač

Moj jazbec Muki

Marca 1966 mi je neki lovec prinesel še prav majhnega jazbeca, ki sem mu dal ime Muki. Bil je neboljen samček, toda žena ga je z veliko mero potrpežljivosti vzredila kot dojenčka, na dudo. Užival je enako hrano kakor dojenček, z dodatkom potrebnih vitaminov.

Odslej je bilo njegovo bivališče najino stanovanje, spal je pa na posebnem ležišču v kopalnici.

Muki je postal mladenič in začel se je hraniti z isto hrano kakor midva. Popolnoma se je privadil človeški hrani in začel odklanjati vse, kar sicer jazbec rad je prost

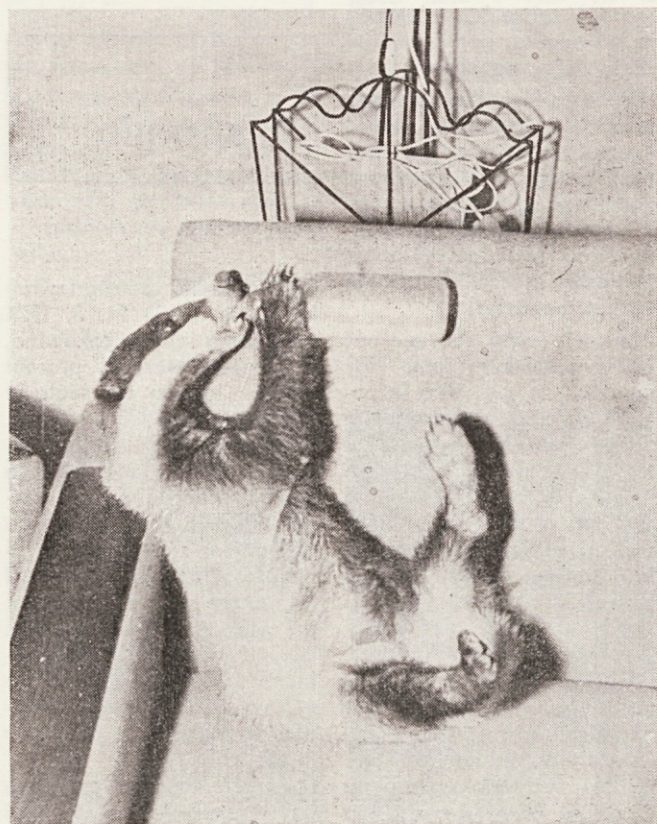
v naravi (sadje, koruzo, grozdje itd.). Teknila mu je kuhana hrana. Seveda je tudi rad posegel po mesu, slaščicah, siru in salami. Če pa sva mu dala na voljo kuhano ali surovo meso, marmelado, sir in dobro ogrsko ali domačo salamo, si je vselej izbral salamo. Vedno znova se je postavljaj na zadnje noge in prosil zanjo. Po treh letih je tehtal 25 kg.

Fran Erjavec piše v svoji knjigi, da z »ujetim mladim jazbecem človek ne more imeti veselja, ker je preneumen in prelen, da bi se kaj naučil«. To ne drži. Ni neumen teleban, kakor ga imenuje naš znani naravoslovec, pač pa zelo šaljiv, mikaven, zabaven, a tudi bister in ga človek užene le z zvijačo. Posebno v svoji otroški in mladeniški dobi se je rad igral z omelom, s čevlji in podobnim. Ob njegovi igri sva se mu z ženo večkrat od srca nasmejala. Če sva ga v igri spodbujala, je postal še bolj vihrav.

Jazbec, prost v naravi, je sicer ponočnjak. Najin Muki pa se je navadil spati tudi

ponoči. Ko sva z ženo ob šestih zjutraj vstala, pa je že pritekel iz svoje »spalnice« in nama ves razposajen na svoj način voščil dobro jutro. Zjutraj je bil po eno uro pri nama, potem je moral spet na svoje ležišče, midva pa v službo. Ko sva se vrnila, smo bili zopet skupaj. Pri jedi ali kadar smo gledali televizijo, je silil v naročje kakor otrok in ni miroval, dokler se mu želja ni izpolnila. V naročju je potem navadno sladko zaspal. Za hišo, kjer smo stanovali, je nekaj travnika, majhen grič in gozdiček. Tja sva z ženo hodila skoraj vsak večer, da sva peljala na sprehod psa-španjela, jazbeca in seveda – z nami je obvezno šel tudi muc. Zanimivo je bilo gledati to trojico, ki si je po naravi sovražna, kako je bila složna na svojem vsakovečernem sprehodu in se med seboj igraje lovila. Jazbec je večkrat tudi smuknil v gozdiček, a je navadno kmalu pritekel za nama. Sicer je bil pa zvečer popolnoma prost. Večkrat je sam obiskal goz-

Mladi jazbec Muki se sladka z mlekom Foto J. Gregorič

diček, a se je po eno- ali dveurnem sprehodu vrnil. Nekajkrat je izostal tudi po več ur, vrnil se je ob deseti, opolnoči, pa tudi drugi dan ob zori. Svoj prihod je vedno naznanil s praskanjem po vratih. Odsoten pa je bil tudi dva, tri dni, enkrat – v maju je bilo – se je vrnil domov celo po dvanajstih dneh. Domov je prišel komaj še živ, ves oklan, s precejšnjimi ranami po glavi in drugih delih telesa. Ne vem, ali se je ženil; novejša literatura namreč pravi, da se parjenje jazbecev začne že z aprilom. Ali pa je imel opravka s kakim psom?

Izredno je ljubil čistočo. Svojo veliko in malo potrebo je vedno opravil tako, da je v stranišču zlezal na školko. Seveda sem mu to moral prej nekajkrat pokazati. »Še vodo naj potegne,« se je večkrat pošalila žena. No, tega se ni naučil, a dejstvo je, da nama stanovanja ni nikdar onesnažil.

Poleti se je skoraj vsak dan kopal v velikem plastičnem škafu v kopalnici. Njegovo kopanje je bilo zelo zanimivo. Sedeč v vodi si je s prednjima nogama umival zadnjico, boke, hrbet in trebuh – kakor človek. Včasih je bil tudi v škafu zelo razigran. Vrtel se je v njem, da se je voda kar penila in pljuskala daleč naokrog.

V sobi ga je najbolj zanimal televizor. Imenitno se mu je zdelo, ko je z nosom pritisnil na tipko televizijskega stabilizatorja in s tem sprožil v njem brnenje, ki ga je radovedno poslušal. Vžiganje in ugašanje stabilizatorja je večkrat ponavljal.

Pripravil nama je tudi več posebnih presenečenj. Naj navedem le dve. Bilo je nekega večera. Z ženo prideva domov. Ko sva stopila v kuhinjo, zagledava strašen prizor. Jazbec je negibno stal na štedilniku in naju gledal. Bil je kakor dimnikar, ves črn od saj. Lotil se je »čiščenja« štedilnika, takega na drva in premog. Odprl je štedilnikova vrata, po kuhinji zmetal štedilnikove obročke, iz štedilnika »popucal« vse saje in pepel – škoda le, da kar po kuhinji! Kaj sva hotela. Drugega nama ni preostalo, da sva

najprej okopala »dimnikarja«, nato pa se lotila kuhinje.

Dobro se še tudi spominjam dogodka, ko je bil Muki star nekako leto dni. Ko sva z ženo prišla domov, se nama na klic ni oglasil. Tudi na ležišču ga ni bilo. Kam je lešel, si misliiva. A čuj! V pralnem stroju se nekaj premika! V njem na dnu bobna se je gugal Muki.

Skoraj bi rekel, da je bila edina slaba jazbečeva lastnost – užaljenost, zamerljivost. Z njim je bilo treba lepo ravnati. Grobih besed, še manj pa grobega ravnanja ni prenesel. Nekoč sem ga nehote zadel z nogo v nos. Nastala je takoj zamera, ki je trajala ves teden. Veliko truda in ljubezni do živali je bilo treba, da sem jazbeca tako udomačil, da se je tako zelo navezal name in dom.

Nekega dne v avgustu leta 1972 pa se z običajnega sprehoda ni več vrnil. Večer za večerom sem zaman čakal, da bo zopet popraskal po vežnih vratih moj Muki, ki mi je bil šest let zvest prijatelj.

Jože Gregorič,
Zalošče-Dornberk

V spomin

Jurij Lobnik, soustanovitelj LD Hoče, se je 21. 3. 1974 nenadoma in nepričakovano, v 54. letu starosti, preselil v večna lovišča. Luč sveta je zagledal 7. 4. 1920 v ugledni, spoštovani in narodno zavedni hiši v Hočah. Bil je zgleden narodnjak, udeleženec NOB in kot tak splošno priljubljen zlasti med svojimi lovskimi tovariši. Ljubil je naravo in rad pomagal pri vseh lovskih opravilih. LD mu je za njegovo nesebično in požrtvovalno delo v lovstvu ob njegovi 50-letnici izročila lepo priznanje in pohvalo.

Na njegovi zadnji poti smo ga spremili in mu izkazali

lovske časti vsi hoški lovci. Dragi Jurij, ohranili te bomo v najlepšem spominu!

Člani LD Hoče – V. P.

Ludvik Janežič, rojen l. 1908, kmečki sin z Debenca nad Mirensko dolino, kasneje delavec v tovarni usnja v Mokronogu in borec NOV, je umrl konec aprila 1974. Član naše LD je bil vse od njene ustanovitve. Za svoje delo je bil odlikovan z znakom za lovske zasluge. Z njim smo izgubili vestnega gospodarja, lovskega čuvaja in učitelja.

V velikem številu smo ga spremili k zadnjemu počitku številni lovci, člani ZB NOV in drugih družbenopolitičnih organizacij. Govorniki so prikazali njegovo nesebično delo, lovski rogovi so zadneli, streli iz lovskih pušk so jeknili in poklonili smo mu smrekove vejice – v poslednjem slovo.

LD Mokronog – S. T.

Alojza Tomažina, starega 40 let, smo lovci 22. 8. 1974 spremenili na njegovi zadnji poti na kranjsko pokopališče. Bil je več let lovski čuvaj, požrtvovalen pri gojitvi divjadi in izdelavi lovskih naprav, bil je tudi dober tovariš, vsakemu pripravljen pomagati. Prometna nesreča pa mu je mnogo, mnogo prezgodaj pretrgala nit življenja. Orosile so se nam oči ob slovesu, ko mu je lovski rog zadonel v zadnji pozdrav.

Dragi Lojze, naj ti bo lahka domača zemlja. Tvoji lovski tovariši te bomo ohranili v trajnem spominu.

LD Šenčur – L. P.

Pavel Plemelj, po domače Šimnov, je 23. 8. 1974 v svojem 70. letu za vedno zapustil zeleno bratovščino. Še na večer zadnjega dne je bil na lovu, kjer mu je odpovedalo srce, ki je tako ljubilo naravo in lov. Že kot otrok se je spoznal z div-

jadjo, jo vzljubil in ji ostal zvest do smrti. Pri očetu lovcu se je naučil vseh veščin dobrega lovca in gojitelja, velikega ljubitelja narave in zlasti svojega kraja. Kljub težkemu življenju pred obema vojnama je vedno – zlasti pa po drugi vojni – zvesto služil domovini.

V njegov grob smo spustili zelene vejice in mu izstrelili častne strele. Naj mu bo lahka domača zemlja, ki jo je neizmerno ljubil!

Lovci LD Bled

Ciril Kramar, član LD Velunja, je umrl 18. 8. 1974, v 62. letu starosti. Kot delavski otrok v številni družini iz Rečice ob Savinji je komaj 10 let star moral od doma in si služiti kruh pri kmetih. Kasneje se je zaposlil kot gozdni delavec, delavec v lesni stroki in končno kot rudar v velenjskem rudniku. Zavestno in požrtvovalno se je trudil za dobrobit svoje družine in vse naše skupnosti. Leta 1964 je odšel v za-sluzeni pokoj. V zadnjih letih je bil bolehen, izčrpan, a kljub temu do konca zvest lovski organizaciji, katere naloge je do kraja vestno izpolnjeval.

Zdaj bo moral v njegov revir drug naš tovariš, a povsem nadomestiti Cirila ne bo mogel nihče. Zato te spoštujemo in spomin nate bo ostal lep in trajen.

LD Velunja – V. P.

Silvo Clemente

Dne 26. 10. 1974 je bila na zgornji postaji kaninske žičnice, v višini 2220 m, žalna slovesnost. ATC, GG Tolmin in Projekt iz Nove Gorice so pri vhodu v restavracijo odkrili spominsko ploščo Petru Bergincu in Silvu Clementeju. Življenje sta izgubila, ko se je 30. 10. 1972 pokvaril in zgorel helikopter.

Oba sta bila člana LD Tolmin. A Peter se je umaknil iz lovskih vrst že pred 10 leti, ker so ga delovno mesto, študij in gorska reševalna

služba v Posočju, katere vodja je bil, preveč terjali zase. Silvo, direktor Projektbiroja, pa je bil lovec vse do konca svojega življenja. Da, vedno pogostejše, vedno raje je zahajal v lovišče, v lovsko kočo pri izviru Tolminke, na Vrtiče, v zavetišče na nekdanjih planinah Dobrenjšca in na Sleme. Pri gradnji raznih lovskih naprav je bilo njegovo strokovno znanje skorajda nepogrešljivo. Maršičesa ne bi napravili tako, kot smo, če ne bi bilo njega. Imeli smo ga radi. Le malo članov v naši LD je bilo tako vsestransko priljubljenih. V vsako družbo je prinesel vedro razpoloženje in duovitost. Znal je pomirjevalno vplivati na razburljive lovske duhove, zato je bil tudi kmalu izvoljen v upravni odbor LD. Boril se je proti togi administraciji, češ da pravega lovskega vzdušja v LD ne morejo ustvariti papirji, ampak lovci s poštenimi, čistimi medsebojnimi odnosi, z lovsko zavestjo.

Kako je bil cenjen v lovskih vrstah, je potrdila tudi velika udeležba na njegovem lovskem pogrebu in pri odkritju spominske plošče. Naj njegove ideje, njegov odnos do lova in lep spomin nanj dolgo žive med nami!

LD Tolmin – M. L.

Franc Beranič. – Namesto da bi mu nazdravili ob njegovem 80. rojstnem dnevu, smo se 10. okt. 1974 na pobreškem pokopališču v Mariboru od njega za vedno poslovili. Skoraj nismo mogli verjeti besedam našega starešine, da ne govori ob jubilejni proslavi, temveč se z ganljivimi besedami, s katerimi je orisal lik pokojnega vestnega lovca, iskrenega tovariša in odlikovanca z znakom za lovske zasluge, za vedno poslavlja od našega Franca.

Počivaj mirno v svojem poslednjem domu, od koder se lepo vidi naš lovski dom, za katerega si v času gradnje žrtvoval veliko prostovoljnih brezplačnih ur dela in kamor si pozneje tako rad zahajal.

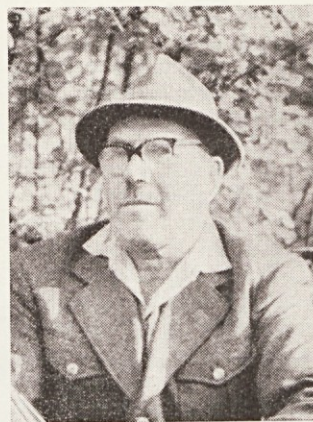
Košaški lovci

Franc Beranič

Ivo Sakelšek

Jakob Matičič

Ivo Sakelšek, rojen v Sedlaškem pri Ptuj, je umrl 31. 8. 1974, v 80. letu starosti. Bil je koroški borec in med drugo svetovno vojno sodelavec NOB. Slovel je kot pošten, vzoren lovec. Bil je soustanovitelj naše LD, več let član njenega UO, tajnik, blagajnik in gospodar, za kar je bil odlikovan z znakom za lovske zasluge.

Ni mu bilo dano, da bi v tem lovskem letu dočkal zvonjenje goničev na brakah po hribih in dolinah našega lovišča. Tokrat ni slišal lovskega roga, ne strelov na zadnjem pogonu, ki smo ga priredili njemu v čast in v poslednje slovo.

LD Sevnica

Jakob Matičič nas je 31. 8. 1974, v 71. letu starosti, na hitro zapustil. Ljubil je svojo domovino in prostranstva naših gozdov. Ko je okupator stegnil roko po njih, je takoj vedel, kje je njegovo mesto. Kot zaveden Slovenec se je vključil v NOB, v partizane pa je odšel l. 1943. Po vojni je kot kmet zopet prijel za plug, našel je pa tudi čas za svojo lovsko puško, za lovišče, za lovsko organizacijo. Takoj po osvoboditvi je skupaj z nekaj tovariši ustanovil našo LD. V zadnjem času se ni več tako pogosto udeleževal skupnih lovov; težko je pešal. V mislih pa je bil vedno z nami, tako na lovu kakor tudi pri organizacijskem udejstvovanju. V globokem spoštovanju smo se poslovili od lovskega to-

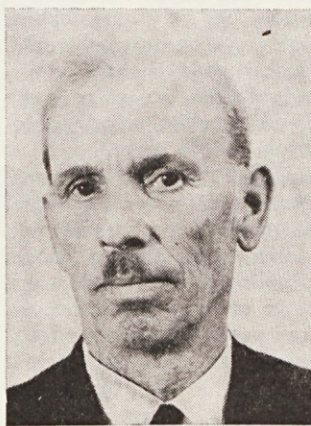
variša in se mu zahvalili za vsa njegova prizadevanja v prid lovskega in za vse lepe trenutke, ki smo jih z njim preživeli.

LD Planina pri Rakeku
– J. S.

Jakob Vajs, vse od osvoboditve član LD Radenci, nas je po kratki, hudi bolezni 9. 9. 1974 za vedno zapustil, v 62. letu starosti. Kot dober in skrben lovec je bil kmalu po osvoboditvi izvoljen za gospodarja LD in bil sicer več let član upravnega odbora, od leta 1957 in vse do svoje smrti pa lovovodja. Za svoje požrtvovalno in nesebično delo je prejel več priznanj. LD je izgubila dobrega in iskrenega tovariša, zato ga bomo ohranili v častnem in trajnem spominu.

Člani LD Radenci

Janez Zupančič

Iz LD Trebnje

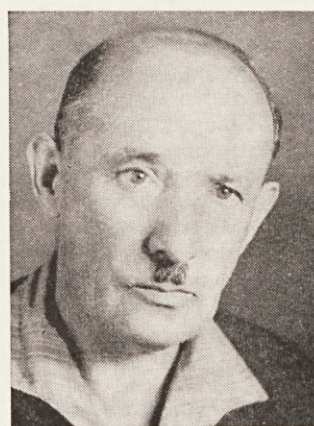
Jože Luštek je 2. 7. 1974 tragično preminil, star komaj 51 let. V NOV je bil od leta 1941 in dober borec, kar dokazujejo njegova odlikovanja. Bil je član ZK in rezervni kapetan.

Zelo je ljubil domače košene in gozdove, ki so mu bili drugi dom. Ob otožnem glasu lovskega roga in strelah iz lovskih pušk smo njegovi lovski tovariši spustili smrekove vejice na njegovo krsto v prerani grob. Skromnemu in splošno priljubljenemu tovarišu hvala za njegovo delo v naši LD in trajen, časten spomin!

Janez Zupančič, rojen v Hudejah, je preminil 25. 4. 1974. Skoraj 72 let star je za vedno zapustil lovsko organizacijo, v kateri je bil čez 40 let zvest sodelavec. Zglednemu tovarišu čast in spomin!

Člani LD Trebnje – M. A.

Stanko Krištof

Stanko Krištof, gozdar v poklju, se je 8. 8. 1974, v 69. letu starosti za vedno poslovil. Kot koroški rojak izpod Pece je bil pred vojno gozdar v Gornjem gradu v Savinjski dolini. Po osvoboditvi je vodil gozdno upravo v Slov. Konjicah vse do upokojitve. Bil je soustanovitelj LD Slov. Konjice, njen dolgoletni predsednik in član nadzornega odbora, član uprav. odbora tedanje Okrajne LZ Celje, odlikovan z znakom za lovske zasluge.

Na pokopališču v Slov. Konjicah smo se od pokojnika poslovili z vsemi lovskimi častmi številni člani domače in sosednjih LD. Strokovnjaka-gozdarja in strokovnjakalovca težko pogrešamo v naših vrstah. Lahka naj mu bo slovenska zemlja, časten in trajen spomin!

LD Slovenske Konjice

Viktor Fortuna, rojen kot sin siromašnih staršev v Čabru leta 1905, kasneje pa prav tam sodnijski uradnik, se je 13. 5. 1974 za vedno poslovil od čabranskih, goranskih in slovenskih lovskih revirjev.

Kljub njegovemu priimku (fortuna-sreča) Viktorju sreča v življenju ni bila naklonjena. Vojni vihar ga je že zgodaj privedel v NOB in hude zime je kot partizan prestajal v gorah Gorskega kotarja, Like in Slunja.

Po osvoboditvi je bil eden izmed ustanoviteljev čabranskega lovskega društva »Tetrijeb« in njegov dolgoletni tajnik. Ljubil je slovenske hribe in gozdove, zato je bil tudi član Lovske družine Osilnica in dolgoletni naročnik slovenskega LOVCA. Srce ga je vleklo zlasti v Zurgarske stene na slovenski strani Kolpe, da je opazoval viteze planin – gamse. Bil je bolj biolog kakor lovec v prvotnem pomenu, vendar je imel lepe in redke trofeje, ki so ostale na občinski lovski zvezi v Čabru. V življenju je mnogo doprinesel za napredek lovstva. Zato mirno počivaj v večnih loviščih in iskrena ti hvala vseh nas, ki smo te poznali.

Marijan Koritnik

Lovska kinologija

Razširjena poljska tekma v Kopru, 29. 9. 1974

Na zbornem mestu pri združnem domu v Bertokih je čakajoče vodnike razgal izredno hud naliv, ki je trajal več kot uro.

Ostali so le trije vodniki, katerih psi so se udeležili tekme na bogatem, vendar preveč razmočenem in močno zaraščenem terenu.

Tekma je bila poljska, razširjena še na vodno delo. Vodniki so imeli pse premalo pripravljene za vodno delo kakor tudi za delo po strelu. Pri samem poljskem delu so psi pokazali dobre prirodne lovske zasnove, ki naj bi jih vodniki s pravilnim šolanjem izpopolnili. Vsak pes je imel dovolj priložnosti pokazati vse, kar mu je dala narava in seveda tudi tisto, kar ga je vodnik naučil oz. ni naučil. Psi, ki so se preizkušnje udeležili, so na splošno zelo pomanjkljivo šolani, posebno v disciplini prinašanje.

Psi so pokazali sledeče: Aga, JRP EB 475, vodnik Jože Lazar. Psica je pokazala živahno, prehitro, nesistematično iskanje ter izredno vztrajnost in voljo za delo. Nabrala je le 69 točk, ker sta ji vleka in prinašanje po strelu neznani disciplini.

Dana, RMP PO 97, vodnik Jože Boljčina. Simpatična, dovolj temperamentna psica nima izdelanega sistema iskanja. V vodnem delu, delu po strelu in na vlekah je površno pa tudi pomanjkljivo šolana, čeprav je vredna vodnikovega truda. Vodniku priporočam, naj se zavzame in jo temeljito pripravi. Nabrala je 103 točke.

Boro, JRP AS 1604, vodnik Stane Krašna. Močan angleški seter je po zasnovi zelo dober, ni pa sistematično in pravilno šolan. Po strelu prinaša pernat divjad, na vlekah pa ne ve, kaj naj naredi, ker ga vodnik v teh disciplinah ni vadil. Nabral je 97 točk.

Delo psov sva ocenjevala Bordon Orest in podpisani, prireditve pa je uspešno vodil Ugo Terčič.

Jože Škofic,
kinol. sodnik

Preizkušnja španjelov in prepeličarjev v Račah pri Mariboru, 12. 10. 1974

Preizkušnjo naravnih zasnov je, kot vsako leto, organizirala LZ Maribor za svoje področje. Lovišče je dala na voljo LD Rače. Revir, ki ga je LD določila, je idealen za temeljito in pravilno preizkušnjo naravnih zasnov, tako za španjele kakor za prepeličarje. Za vsako teh pasem je predpisan poseben pravilnik tudi glede na starost. Divjadi, posebno fazanov, je bilo več kot dovolj, manj pa zajcev. Psi so imeli precej otežkočeno delo, ker je močno deževalo več dni skupaj in se je zato divjad manj gibala po lovišču.

Organizacija prireditve je bila v redu, prav tako disciplina vodnikov in gledalcev. Vodja preizkušnje je bil tov. Pesek mlajši, ki je kar dobro obvladal svojo nalogo. Na preizkušnji so aktivno sodelovali tudi štirje sodniški pripravniki, in sicer: Selinšek iz Polskave, Gorjupova iz Ljubljane in Podojsteršek starejši in mlajši iz Rač. Delo psov sva ocenjevala tov. Pangerl iz Celja in podpisani.

Na zbornem mestu v lovskem domu v Račah se je kljub izredno slabemu vremenu zbralo 12 vodnikov s 4 prepeličarji in z 8 španjeli.

Uspehi:

Španjeli –

Ocene so si od 8 psov zaslužili 4 psi:

Etli, RMSK 1431, poležen 1973, vodnik Karel Somrak. Pes je pokazal zanesljivo sledoglasnost, precej dober način šarjenja in zadostno zasnovo za lovsko delo nasploh. Ni pa še dovolj pripravljen za vodno delo. Zbral je 95 točk in dobil II a oceno.

Amor Dolgobrdski, RMSK 1364, poležen 1973, vodnik Bojan Gorenc. Ima vse pozitivne zasnove ter dobro povezavo z vodnikom. Dosegel je 83 točk, II b oceno.

Dino, RMSK 1410, poležen 1973, vodnik Herbert Švajhofer. Pes ima veliko zanimanje za sledi, na katerih se je tudi oglasil. Ker pa ni v lovskih rokah, nima lovskih izkušenj. Zbral je 89 točk in dobil III a oceno. Ami Levški, RMSŠ 319, poležen 1972, vodnik Adolf Simon. Pes je pokazal dovolj sigurnosti na sledi, izboljšati pa je treba način in sistem šarjenja. Nabral je 65 točk in dobil III b oceno.

Trije španjeli so si nabrali od 49 do 84 točk, a ostali brez ocene.

Brez točk je ostala 1 psica, ki ni pokazala lovskih zasnov, niti nobenih izkušenj za delo v lovišču.

Prepeličarji –

Od 4 psov sta si oceni zaslužila 2:

Bor Dolgobrdski, RMP 161, poležen 1973, vodnik Jože Kostanjšek. Pes je pokazal dobre lovske zasnove, hkrati pa tudi, da ima dobrega vodnika, ki naj psa nauči še poslušnosti. Zbral je 152 točk in III. oceno (preizkušen po pravilniku za vzrejo).

Ari Polskavski, RMP 191, poležen 1973, vodnik Anton Strnad. Pes še ni star 18 mesecev, zato je bil preizkušen po pravilniku za mladinsko preizkušnjo. Dosegel je 84 točk, III. oceno.

Dve prepeličarki sta ostali brez točk.

Zaradi razmeroma velikega števila psov in izredno slabega vremena psi telesno niso bili ocenjeni. LZ Maribor priporočam, naj spomladi organizira pregled in ocenjevanje lovskih psov vseh pasem, kakor je bilo nekdaj to pri mariborski zvezi že v navadi. Na mariborskem področju pride namreč na preizkušnjo naravnih zasnov skoraj vedno veliko število psov in za telesno ocenjevanje se porabi polovica dneva, da potem ostane za preizkušnjo premalo časa.

Jože Škofic,
sodnik za ptičarje
in šarivce vseh pasem

Na kljunače

Foto P. Adamič

Mladinska in zrejna preizkušnja prepeličarjev ZLD Ljubljana, 13. 10. 1974

Preizkušnja je bila v lovišču Ljubljansko polje. Privedenih je bilo 9 psov: 7 psic, 2 psa. Sodil sem podpisani ob udeležbi sodnikov-pripravnikov Ivana Udoviča in Henrika Vadnova. Vodja preizkušnje je bil Janez Dolničar.

Od psov jih še ni bilo telesno ocenjenih 5. Te je treba kasneje privedi še na telesno ocenitev. Pred preizkušnjo so bili pregledani le toliko, če v glavnem ustrezajo standardu.

Mladinskega dela preizkušnje se je udeležilo 7 psov. Najboljši so bili:

Alka ob Savi, RMpr 183, poležena 6. 5. 1973, še brez telesne ocene, lastnik in vodnik Marjan Gašperin. Psica ima zelo dober nos, se na sledu hitro znajde, zajca goni glasno, je zanesljiva in zelo vztrajna, vodoljubna in že kar dobro prinaša pernat divjad. Dosegla je 127 točk in I a oceno.

Zora iz Pekla, RMpr 208, poležena 12. 5. 1973, telesno še neocenjena, lastnik in vodnik Ivan Dragar, Pokojišče. Psica ima zelo dober nos, je zanesljiva na zajčji sledi, goni glasno in dobro šari. Skupaj 118 točk, I b.

Jara Poljčanska, JRpr 60007, poležena 3. 4. 1973, telesna ocena dobro, lastnik in vodnik Albin Gaber, Medvode. Psica ima dober nos, je glasna na zajčji sledi in dolgo goni, zanesljiva na sledi in dobro prinaša pernat divjad. Skupaj 117 točk II. ocena.

Tudi vsi ostali iz mladinskega dela so preizkušnjo opravili, z oceno III, od 117 do 78 točk.

Zrejnega dela preizkušnje sta se udeležila 2 psa, oziroma pes in psica: Gero (Pik) Poljčanski, JRpr 211, poležen 22. 2. 1972, telesna ocena prav dobro, lastnik in vodnik Alojz Opeka, Rakek. Pes ima odlični nos in izredno voljo do lova, je zelo vztrajen, išče preudar, goni vztrajno in glasno, zajčje kljuke mu ne delajo težav, je odlični šarivec, zelo vodoljuben, zanesljiv na vlekah pernate in dlakaste divjadi. Pri prinašanju plena lepo sede pred vodnika in mu pravilno odda plen. Skratka: odlična zasnova pri psu in zelo dobro, pravilno vodstvo. Skupaj 172 točk, I. ocena.

Prepeličarka bo morala na preizkušnjo ponovno. ZLD Ljubljana je prireditelj dobro organiziral. V lovišču je bilo dovolj divjadi. Vreme je bilo oblačno, z rahlim vetrom, za preizkušnjo ugod-

no. Vodniki so disciplinirano sodelovali in psi so pokazali zelo dobro zasnovo. Vendar nekateri vodniki ne znajo pravilno voditi svojega psa. Dober vodnik mora biti s psom v stalnem kontaktu, psa mora imeti navajenega na piščalko.

Ivan Rojc,
kinol. sodnik

Zrejna preizkušnja šarivcev ZLD Novo mesto, 5. 10. 1974

Preizkušnja je bila v lovišču LD Šentjernej. Privedena sta bila le 2 psa: 1 prepeličar, 1 špringer španjelka.

Vodja preizkušnje je bil Vladimir Lenčič, psa sem ocenil podpisani.

Aris, RMpr 129, poležen 27. 3. 1972, tel. ocena prav dobro, lastnik in vodnik Zorko Sušteršič. Pes ima dober nos, zajca goni glasno in vztrajno, je dober šarivec, vodoljuben, dobro prinaša pernat divjad, tudi iz vode, na fazanji vleki je nekoliko slabši. Ker ni bilo na voljo uplenjenega zajca, ni izdelal zajčje vleke in ni bil preizkušen v prinašanju te divjadi. Zato bo psa treba preizkusiti še v tem predmetu. Dosegel je 137 točk (po pravilniku o zrejni preizkušnji prepeličarjev).

Adela, JRss 645, tel. ocena prav dobro, lastnik in vodnik Vladimir Lenčič. Psica glasno goni zajca, kljuke ji ne delajo posebnih težav, je vodoljubna in kar dobro vodljiva. Skupno 92 točk, II. ocena (po pravilniku o zrejni preizkušnji španjelov).

Udeležba vodnikov in psov je bila slaba. Dovolj tudi ni bilo pernate in ne dlakaste divjadi. Nekaj krivde za to pa je treba pripisati slabemu vremenu, saj je deževalo vso noč in skoraj vse dopoldne.

Ivan Rojc,
kinol. sodnik

Prijavljene paritve

Vsi navedeni psi plemenjaki in plemenjakinje so uspešno opravili preizkušnjo.

Epagneul bretoni (JRP EB):

Ali delle Vallate, 615 – Jaso Vipavska, 625. Leglo 4. 12. Rejec Anton Bajc, Vipava 195.

Poentri (JRPO):

Ari, 6079 – Bora Notranjska, 3031. Leglo 19. 12. Rejec Bojan Habjan, Cesta III/8, Grosuplje.

Kinološka zveza Slovenije

Šaljive

Zgodba o Jerneju

Poslušajte zgodbo vsi,
da boste zvedeli, kaj jaga stri;
in da ženska je od vruga,
dedca vsakega prevaga.
To je zgodba o Jerneju,
o logarju, babi in zlodeju.

Vsak večer, ko se stemni,
Jernej mlad na lov hiti.
Ali zajca on ne vjaga,
srna, sova, vse zbeži,
in lisica se pretkana
lovcu divjemu smeji.
Je pa to poseben lov,
se o njem še čulo ni,
saj Jernej, ko gre na jago,
zajce vse v nemar pusti.
Nič ne zmeni se za čaplje,
race, sloke in pastí,
le za eno srno lazi,
k lovskega čuvaja ženi,
k lepi Meti on hiti.

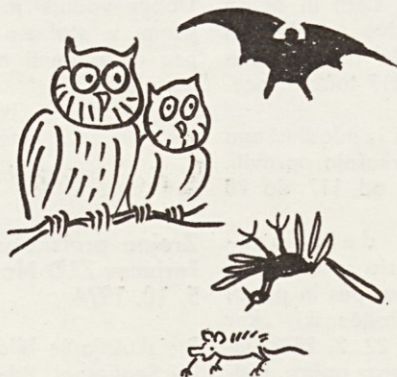

Logar Jaka zunaj čaka
in prezeba vse noči:
»Ni in ni ga klet'ga spaka,
raubšica, le kje tiči?«
Mi vemò, kje on je tičal
in se grel je vse noči,
ni Jernej se naveličal
lepih Metinih oči.

Takih rog, kot ima jih Jaka,
takih daleč naokrog
še noben lovec ni jih staknil
tako Jérnej z Meto zalo
je trofejo mu nataknil.

O, Jernej je fant od fare,
le za eno tičko ve,
k njej srce ga burno žene,
misli, vzdihni in želje.
Ko od doma se odpravi,
tisto noč ga nič ne ustavi,
brž oddirja skozi noč.
Vrana v spanju se prestraši,
sova vpije na pomoč,
sraka z veje je cepnila,
miška dlako naježila;
huščne mimo netopir,
njega žene sam hudir.

Trka Jernej, v polkna buta,
svojo ljubico budi:
»Zajčka sem prinesel s sabo
rad pomenil bi se s tabo,
daj no, ljubica, odpri!«
Tokrat tička se ne smeje,
v gnezdo skobca ne spusti,
ustne v šobico nabere,
jezico na njej drži:
»Nočem zajca, ne srnjaka,
šoj in srak mi malo mar,
hočem le srebro lisjaka,
pa boš prišel pred ,oltar'!«

Jernej, strastni lovec,
brž v gozd se zapodi:
poka puška, žvižga krogla,
srna, zajec obleži;
le srebrne on lisice,
vražje tice, ne vlovi.
Jazbec šepa, medved brunda,
šoja na ves glas kriči,
kolne Jérnej, se pridruša,
zlodja na pomoč roti.

Bilo je treba enkrat reči,
ker zlodej se rad umeša,
že močič pred njim stoji:
»Ha, Jernej, je kriva puša,
le fižol iz nje leti?
Ti bi rad srebro lisjaka,
duša tvoja prida ni,
a vseeno barantajva:
meni dušo, teb' lisico do noči!«
Brž v roke sta si segla,
s krempljev se je pocedila kri,
duša je bila prodana,
po lisico vrag hiti...

A zlodej ima svoje štrene,
kar tako se ne pusti,
vredno je srebro lisjaka,
da se zanj kaj več stori.
Res dobi Jernej lisico,
da srebro se z nje blesti,
le zlodej se čudno smeje,
mrkne v grapo en, dva, tri.

Pod večer Jernej jo maha,
ves vesel k ljubici;
žvižga, poje brez predaha,
krzno božajo dlani.
Ali glej, odprta vrata,
gleda Jérnej, ostrmi:
tam pri peči logar Jaka
ženkico čez pas drži.
Puška mu z ramena pade
in lisjak mu zdrzne z rok,
kot dobil bi krila mlade,
ucvre Jernej jo lahkkih nog.

Póslej zanj nihče ni slišal,
še povprašal ni nihče.
Mir zavladal je v goščavi,
živali vse se veselje.
Jaka spet lahko logari,
Meta več mu ne sitnari,
lisico spet je vzel zlodej
in bilo je vse – kot prej.

A. R.

Vsem lovskim zvezam in lovskim družinam!

Skladno s sklepom upravnega odbora Lovske zveze Slovenije smo v lov. letu 1974/75 prešli na neposredno pošiljanje knjig naročnikom Zlatorogove knjižnice. O tem smo vse lovske zveze oz. lovske družine obvestili z okrožnico in v LOVCU.

V članskih seznamih lovskih družin, po katerih razpošiljamo glasilo LOVEC, je bilo v posebni rubriki potrebno vpisati za obe knjigi 105 din, za Slovenski lovski priročnik 50 din in za Srnjad 55 din.

Pri pošiljanju Priročnika smo dobili več urgenc, ker veliko naročnikov v seznamih ni označenih. Zato prosimo vse področne lovske zveze in družine, da pred izidom druge knjige letošnjega programa – Srnjad – ponovno pregledate sezname članov-naročnikov. Dodatna naročila po prednaročniški ceni 55 din bomo sprejemali do 15. marca 1975, knjiga pa bo predvidoma izšla aprila oz. maja. Lovske družine naj o dodatnih naročilih obveste tudi svojo področno lovsko zvezo, ker bo dokončni obračun za knjige, enako kakor za LOVCA, ob zaključku lovskega leta.

Informacije na sekretariatu Lovske zveze Slovenije daje Alojz Vidic, tel. (061) 21-245 ali 21-819.

Sekretariat LZS

MALI OGLASI

Kombinirano bokarico 16,7 × 65 R z montiranim daljnogledom (montaža Suhl) – prodam. – Jože Rački, Pot v hribe 20, 61000 Ljubljana.

Psa goniča, po možnosti resastega istrijanca, marljivega za lov – kupim. – Ivan Majnarič, Supilova 194, 51300 Delnice.

Kdor si želi nabaviti dobrega, uporabnega lovskega psa-mладиča, kakor nem. kratkodlakega ali ostrodlakega ptičarja, istrskega ali posavskega goniča, angleškega poentra ali brak-jazbečarja, naj se takoj zgleda v psarni Notranjski oziroma Orleški pri Ivanu in Ančki Udovič, Unec 115, 61381 Rakke. Na voljo imava še nekaj posavskih goničev, ki so s 1. 1. 1975 godni za oddajo, in tudi 5-mesečno kld. istrsko psičko.

Lovci-vodniki! Če želite lepega in dobrega nem. kdl. ptičarja, se takoj obrnite na moj naslov! Imam mладиče psice Ajše Obrežke in psa Atoša Veleniškega. Atoš je dobil naziv CACIB dvakrat, Ajša pa trikrat, oba sta odlična za lov. Mладиči bodo tetovirani in cepljeni proti pasji kugi. – PSARNA OBREŽKA, Franček Rakuša, Sela 37, 62288 Hajdina pri Ptuj.

Strojimo, barvamo, predelujemo

vseh vrst kožuhovino in krzno.

Izdelujemo in popravljamo tudi usnjena oblačila.

Vsem lovcem obilo osebne sreče in lovski blagor v novem letu 1975!

KRZNARSTVO

VIKTOR BERIČ

Ljubljana, Komenskega 36
Telefon: (061) 320-556

Nudimo vam

modne ženske torbice iz usnja, politeksa – umetnega usnja, ženske in moške pasove vseh vrst in

VSE V NAŠO STROKO SPADAJOČE LOVSKE POTREBŠČINE!

USNJENA GALANTERIJA

VIKTOR BARLIČ

LJUBLJANA

Mestni trg 8, poleg Magistrata
Telefon: (061) 21-432

JANUAR – PROSINEC

Gibanje sonca:

dan	vzhod	zahod	dolžina dneva
1.	7.44	16.27	8.43
16.	7.40	16.44	9.04

Lunine mene:

zadnji krajec 4. ob 20.04
mlaj 12. ob 11.19
prvi krajec 20. ob 16.14
ščip 27. ob 16.09

TOZD

PANONIJA – PTUJ

Naše dobro založene trgovine nudijo:

- kakovostno blago po zmernih cenah
- za lovce ves potreben pribor

V BLAGOVNICI — PANONIJA

Obiščite nas!